

Dr. NICU IONIȚĂ

**Psihotrauma
de detenție
și urmările ei**

Fundația Academia Civică

Dr. NICU IONIȚĂ

PSIHOTRAUMA DE DETENȚIE ȘI URMĂRILE EI

- mărturia personală și științifică
a unui supraviețuitor al
„experimentului Pitești” -

Colecția „Ora de istorie“

Carte editată de **Centrul Internațional de Studii asupra Comunismului** din cadrul **F.A.C.**

Culegere și corectură: **Andreea Cârstea**

Ediția pe hârtie: Psihotrauma de detenție și urmările ei: mărturia personală și științifică a unui supraviețuitor al „experimentului Pitești” / Nicu Ioniță ; pref. : Romulus Rusan ; postdocumentare: Andreea Cârstea. – București : Editura Fundației Academia Civică, 2008, ISBN 978-973-8214-43-9

Fotografiile provin din arhiva dr. Nicu Ioniță

© Copyright: *Fundația Academia Civică*, 2017

© 2017 Fundația Academia Civică pentru versiunea .pdf Acrobat Reader

Este permisă descărcarea liberă, cu titlu personal, a volumului în acest format. Distribuirea gratuită a cărții prin intermediul altor situri, modificarea sau comercializarea acestei versiuni fără acordul prealabil, în scris, al Fundației Academia Civică sunt interzise și se pedepsesc conform legii privind drepturile de autor și drepturile conexe, în vigoare.

Fundația Academia Civică: www.memorialsighet.ro

Cuprins

PREFAȚĂ de Romulus Rusan	1
1. ARGUMENT – NEVOIA DE ADEVĂR	3
2. DETENȚIA POLITICĂ	4
3. NUMITORUL COMUN – TEROAREA	7
Teroarea ca politică de stat	8
Ruinarea fondului biologic	9
Teroarea psihică – alungarea la marginea existenței	11
4. TEROAREA ÎN ACȚIUNE.....	13
Autoreeducarea de la Suceava	14
Transferul la Pitești	15
La Pitești – răul absolut	16
Pasul întâi – lovitura prin surprindere.....	17
Spectacolul de seară.....	20
Instructaj pentru poziția din timpul somnului	21
Coborârea în biologic: ancheta între prieteni	22
Demascarea – proba decisivă	23
Cei din Purgatoriu	26
Hotărât să rezist.....	27
Tot mai puțini „bandiți”. Cât vom rezista?	28
Teama de a nu deveni o epavă manevrabilă	30
Între viață și moarte	31
Paroxismul din Săptămâna Mare	32
Demascarea publică	33
Critica	34
Autocritica	39
5. PSIHOTRAUMELE	43
Diversitatea traumei psihice	43

Cum se transformă omul supus terorii	46
Căderea în necunoscut a tortionarilor	48
6. TRAUMATIZAREA POLITICĂ	51
7. MEDIUL SOCIAL POSTDETENȚIE	53
Societatea însăși a fost traumatizată	54
Populația era dependentă de regim	55
8. SINDROMUL TRAUMATIC POSTDETENȚIE	57
Tipurile de traumatizare	60
9. EVOLUȚIA POSTDETENȚIE	62
Moduri de comportament	62
10. ADAPTARE – INTEGRARE – REZISTENȚĂ	68
Factorii favorizanți	68
Tactici de apărare	71
11. MĂSURI DE RECUPERARE ȘI INTEGRARE	75
ANEXE	79

PREFAȚĂ de Romulus Rusan

Rareori experiența unei „victime a comunismului” (noțiune de care sociologii „politic corecți” au început să se plictisească, considerând-o un balast al istoriei, și pe care istoricii „politic corecți” o interoghează asupra conotațiilor politice, trecând-o printr-un fel de „verificare de cadre”) este atât de fin disecată ca în această carte. Doctorul Nicu Ioniță, medicul Nicu Ioniță a fost arestat la vârsta de 25 de ani, pe când era preparator la Institutul de Medicină din Iași. Cariera care i se deschidea promițător înainte a fost întreruptă brusc de arestarea sa inopinată și de condamnarea la șase ani de închisoare, de către un tribunal militar (deși era un civil) și pe baza articolului 209: „uneltire contra ordinii de stat” (deși nu „uneltise” și nu avea de gând să „uneltească”, decât, cel mult, nu era de acord cu actele și crimele revoltătoare ce se petreceau în țară).

Cei șase ani de anchetă, muncă forțată și închisoare l-au purtat prin închisorile Galata și Suceava, apoi prin infernul de la Jilava, prin „experimentul de la Pitești” și în sfârșit prin lagărele de muncă forțată. Experiența cea mai năucitoare a trăit-o la Pitești (deși ca decor și înfățișare dantescă Jilava i se păruse de nedepășit). Doctorul, „banditul” Nicu Ioniță a trăit infernul „experimentului” (cât de științific sună acest cuvânt!) și a fost unul din foarte puținii care au reușit să nu cedeze torturilor bestiale ale colegilor care îi cereau – nici mai mult, nici mai puțin – decât să „spună adevărul”.

Adevărul adevărat îl aflăm din această carte, care este în același timp un jurnal al ororilor de la Pitești (a se citi capitolul IV – „Teroarea în acțiune”, inegalabil prin precizia epică și disecția psihică) și, în plus, un studiu științific de mare valoare.

Medicul care și-a petrecut anii tinereții aruncat în bolgiile infernului concentraționar a trăit și după eliberare calvarul pe care i-l impunea statutul de fost deținut politic. Până la 43 de ani

n-a fost lăsat să practice decât munci inferioare, iar în anii de după readmiterea în corpul medical a trecut prin secțiile cele mai grele ale spitalului din Pașcani.

Această generoasă – prin suferință și abnegație – experiență i-a dat însă materia primă pentru studiul pe care îl publicăm. Atât prin rigurozitatea analizei psiho-traumei sociale și politice (inedită în literatura noastră medicală), cât și prin concluziile acestei analize inteligente și bazate pe trăirile proprii, cartea domnului doctor Nicu Ioniță este un eveniment științific și memorialistic. Medicul și-a oferit nu numai propriul timp, ci și propria viață intimă pentru a ne arăta ce a fost uitat înainte de a fi fost cunoscut: sacrificiul și demnitatea foștilor deținuți politici.

Romulus Rusan

1. ARGUMENT – NEVOIA DE ADEVĂR

Comunismul s-a impus prin forță și a stăpânit prin teroare. În România, căzută sub blestem comunist, teroarea a hălăduit în voie prin casele oamenilor, pe ulițele satelor și străzile orașelor, prin biserici și spitale, prin școli și universități și prin toate instituțiile statului și, din păcate, s-a aciuat și în sufletul multora dintre noi, oamenii, provocând ravagii strigătoare la cer. Familii distruse, risipite, oameni dispăruți, uciși, vremuri apocaliptice. Libertatea confiscată și zăvorâtă în catacombele închisorilor.

Detenția politică în România a produs multă suferință, morți fără de număr și multe, foarte multe traume psihice și fizice.

Despre detenția politică s-a vorbit și s-a scris mult, media a prezentat episoade dramatice, cu eroi și monștri umani, s-au publicat cărți, au fost organizate seminarii, simpozioane, congrese, dar despre soarta deținuților politici, despre evoluția lor postdetenție nu s-a vorbit și nu se vorbește încă. Este un capitol închis, dramele acestor victime ale istoriei au fost și sunt ignorate, pentru că suferințele lor amintesc de catastrofa socială la care au contribuit toți și, în plus, mulți din cei care au organizat genocidul în România monitorizează astăzi destinele țării.

De ce este important și imperios necesar un studiu competent al evoluției postdetenție a supraviețuitorilor gulagului comunist? O întrebare tulburătoare care ridică multe probleme de psihologie a persoanei, de psihologie socială, de etică și legalitate, de responsabilitate față de drepturile inalienabile ale omului și obligația societății de a recupera persoanele traumatizate din vina societății însăși.

Consecințele detenției au fost multiple și grave și nimeni nu s-a ocupat de ele. Noi, cei care mai trăim încă, avem obligația de a le cunoaște și de a le face cunoscute, din respect pentru suferințele colegilor noștri și ca un omagiu față de cei care s-au pierdut pe drum.

2. DETENȚIA POLITICĂ

Detenția politică, în regimul comunist, a fost un accident istoric major și a însemnat o siluire a firescului vieții, o discontinuitate în fluxul normal al existenței umane, un spațiu insalubru biologic și moral, un colț de infern în care, pe un fond de adversitate extremă, s-a exercitat tribalismul omului modern alunecat în atemporalitate. Detenția politică, cu structurile ei specifice: închisori, lagăre de muncă forțată și coloniile deportaților în care a fost instituit un regim de exterminare bine pus la punct și riguros controlat, reprezintă traducerea în fapt a unei ideologii aberante, expresie a celui mai criminal regim social-politic din istoria modernă. Și, ca reușita să fie deplină, conducerea acestui spațiu de recluziune a fost încredințată unor indivizi lipsiți de aura de umanitate, fanatici și răi pe măsura ignoranței lor, obsedați numai de setea de răzbunare și ură față de tot ce nu înțelegeau, nu puteau și nu aveau. Acești indivizi, victime ale unor tare ereditare și sociale, cu o insensibilitate morală extremă, investiți cu dreptul de viață și de moarte asupra deținuților politici, sub presiunea puterii încredințată, au dat dovadă, de-a lungul timpului în care și-au exercitat în mod discreționar puterea, de o cruzime fără limită.

Detenția politică, prin întreruperea fortuită a cursului normal al vieții și plasarea victimelor politice într-un mediu ostil și advers, a constituit un mijloc abuziv de îngrădire a libertăților individuale, de sugrumare a drepturilor la viață, de limitare și fragmentare a timpului biologic și de comprimare a spațiului vital al deținuților politici între niște ziduri imunde și garduri de sârmă ghimpată, sub o strictă supraveghere și control omnipotent, sugrumând orice gând și orice speranță de întoarcere la o viață normală.

Detenția politică, în regimul comunist, cu tot cortegiul ei de privațiuni și suferințe, cu înfometarea programată împinsă până la epuizarea totală a rezervelor energetice absolut necesare continuării vieții, cu lipsa de mișcare alternând cu eforturi istovitoare, epuizante, cu microclimatul nociv și lipsa totală a igienei personale i-a plasat pe deținuții politici într-o mizerie

fiziologică de nedescris. Toți acești factori negativi, reușiți într-o configurație traumatică extremă, au condus la ruina biologică și la subminarea echilibrului psihic, la slăbirea capacității de adaptare și integrare și la anihilarea rezistenței, punând viața deținuților în pericol.

Monotonia programului zilnic, în așa fel conceput încât să ducă la abrutizare, constrângerile tot mai apăsătoare sub o supraveghere strictă și absența oricărei șanse de ieșire din această situație traumatică, i-a condamnat pe deținuții politici la însingurare și la înstrăinare unul față de altul, la pierderea încrederii față de cel de alături, ceea ce a generat multe traume psihice care au pus la grea încercare rezistența fizică și psihică a deținuților.

Detenția politică a însemnat smulgerea bruscă și brutală din mijlocul familiei, de la locul de muncă, din grupul de apartenență, desprinderea din matricea socială și privarea de confortul psihic și cultural, operație echivalentă cu secționarea cordonului ombilical înainte de vreme, operațiune care a condus la schimbarea subită și totală a modului de viață. Această răsturnare a cursului vieții a declanșat un stres emoțional puternic, mediator al multor tulburări psihice cu efect de centrare, astfel încât toate preocupările deținutului au fost dirijate către o singură opțiune: **supraviețuirea** cu orice preț. Frica de moarte și acceptarea vieții în orice condiții au condus, în cazul multor deținuți politici la acutizarea instinctului de conservare cu nesocotirea dreptului la viață al celorlalți și, implicit la deteriorarea relațiilor interpersonale, îngreunând și mai mult calvarul detenției. În aceste condiții, mulți dintre deținuți au cedat, devenind astfel o pradă ușoară pentru racolare și obligați apoi să colaboreze cu organele represive.

Detenția, cu izolarea totală de restul lumii, cu lipsa de comunicare și privarea de informații, cu frustrările și alungarea din confortul psihic și cultural, a constituit mediul ideal de schimbare a naturii umane și de transformare a omului în contrariul său. Stresul provocat de alterarea contextului social a cultivat panica și nesiguranța în aprecierea corectă a realității traumatice și implicit în adoptarea deciziilor adecvate, astfel încât adaptarea și integrarea au fost anulate, iar deținutul a rămas la discreția celor care l-au manipulat, fiind apt pentru reeducare.

În România comunistă, detenția politică a depășit cu mult limitele cunoscute în istoria represiunilor și a constituit un adevărat genocid programat, practicat cu bună știință, căruia i-a căzut pradă peste 10% din populația țării. Aria experimentelor traumatice a fost extrem de extinsă și variată, de la teroare psihică continuă, la cele mai abominabile și sălbătice torturi, recepționate de toți deținuții politici la fel, dar gestionate diferit, pentru că și deținuții au fost extrem de diferiți unul față de altul.

Fiecare dintre deținuți a dispus de o structură neuropsihică proprie, de un fond psihologic propriu, de o educație, o cultură și o experiență de viață, factori care au influențat atât modul de percepție și de valorizare a suferințelor, cât și modul de reacție, și care au jucat un rol determinant în configurația sindromului posttraumatic, așa că nu se poate vorbi de un sindrom posttraumatic unitar, ci de unul individual.

Detenția, cu restricțiile multiple și suferințele provocate, a reprezentat doar fundalul vieții cotidiene a deținuților politici peste care, pe parcursul anilor grei de temniță, s-au suprapus multe alte metode și tehnici mai dure și mai sofisticate, de inspirație sovietică, metode psihopatologice prin care s-a urmărit transformarea naturii umane, realizarea unui altfel de om, a unui om nou, fără identitate proprie, fără gândire și inițiativă proprie, un simplu element de execuție în angrenajul social.

În acest sens, demn de luat în seamă și de menționat, în cadrul acestui spațiu damnat al claustrărilor, a fost închisoarea Pitești care, în disprețul total al legilor juridice și morale, a fost transformată într-un laborator de psihopatologie umană în care generația '48 a fost supusă celui mai abominabil experiment psihologic, prin care s-a urmărit transformarea omului în contrarul său. Și, din păcate, rezultatele nu s-au lăsat așteptate.

3. NUMITORUL COMUN – TEROAREA

Sindromul traumatic postdetenție a fost o consecință a aplicării constante a **terorii**, acțiune agresivă exercitată fără discernământ, care a urmărit cu obstinație înfrângerea rezistenței morale a acestora și transformarea lor în epave umane, iar în final, chiar lichidarea lor fizică. Comuniștii, decizi să schimbe cursul istoriei, nu au acționat cu jumătăți de măsură în nimic din ce au întreprins, ci au recurs la soluția finală, ca singura metodă care să le asigure dăinuirea peste timp și extinderea dominației asupra lumii. Recurgând la teroare, au reușit să declanșeze cea mai cumplită patologie socială care a marcat secolul XX și care va dăinui încă multă vreme.

Agresiunea este o reacție spontană, în afara controlului conștient, o măsură de protecție dictată de instinctul vital (pentru apărarea vieții și asigurarea supraviețuirii). *Când agresiunea devine un act conștient și este exercitată în cunoștință de cauză, în scopul obținerii unor avantaje personale sau în rezolvarea unor interese de grup, în detrimentul altor persoane sau grupuri sociale, producând vătămări grave fizice și psihice, acțiunea agresivă poartă numele de teroare.* Teroarea este o acțiune specifică omului și este folosită ca mijloc de dominare și exploatare în beneficiu propriu. Așadar, teroarea este o conduită socială agresivă, violentă, intenționată și complexă, fizică și psihică, exercitată de un centru de putere sau de către un grup de presiune motivat, de cele mai multe ori, ideologic, în mod discreționar, asupra unui individ, grup de indivizi sau asupra societății. Astfel au acționat comuniștii asupra deținuților politici în închisorile și lagărele de muncă forțată, dar și asupra întregului popor român, urmărind disoluția persoanei umane, atomizarea și alienarea întregii populații, în vederea transformării omului în contrarul său și comunizarea țării.

Teroarea ca politică de stat

În regimul comunist din România, instaurat odată cu ocuparea țării de către armata sovietică și preluarea conducerii statului de către partidul comunist român, dirijat și controlat de către ocupant, teroarea a fost ridicată la rang de politică de stat și aplicată în regim pe două viteze: o viteză maximă, în forță și în mod continuu, cu toate instrumentele și tehnicile de tortură din arsenalul terorii, utilizată în cazul deținuților politici, și o viteză lentă, persuasivă și condusă cu tenacitate, asupra întregii populații aflată într-o libertate provizorie. Ambele metode, însă, au urmărit și au obținut același rezultat: subminarea potențialului biologic și dereglarea profundă a universului psihologic al ființei umane, devenită, astfel, aptă pentru reeducare.

Teroarea asociată cu tortura și exercitată fără discernământ a produs multiple traume fizice și psihice greu de cuantificat, cu urmări imprevizibile, antrenând ființa umană într-o zonă incertă, de minimă rezistență, supusă tuturor riscurilor. Inițial, există o zonă de interferență comună traumelor fizice și psihice, după care se distribuie preponderent spre o zonă sau alta, în funcție de ponderea adresabilității și de intenționalitatea agresiunii, de intensitatea și durata acțiunii agresive, dar și de receptarea și gestionarea traumelor de către victime. Cei care reușesc să stăpânească situația în care au fost antrenați și să integreze trauma în stilul de viață propriu se vor putea menține pe linia de plutire până la sfârșitul experimentului traumatic, iar cei care nu vor reuși să facă față asaltului agresiv, vor sfârși prin a ceda, vor accepta tutela agresorilor și, în final, vor colabora cu aceștia.

Teroarea este o armă psihologică inteligentă, penetrantă și cu difuziune în masă, cu acțiune directă și selectivă asupra psihicului uman și colectiv, reușind să destabilizeze structura psihologică și să tulbure profund funcțiile psihice fundamentale (cognitive, afectiv-emoționale și de execuție) și să înscrie, astfel, omul pe o altă traiectorie existențială. Teroarea exercitată în condiții speciale, sub o supraveghere continuă și atent controlată, așa cum a fost aplicată în detenție, la Pitești în special, devine o armă invincibilă care operează cu precizie matematică,

reușind să submineze echilibrul psihic și să deturneze cursul vieții pe alte meridiane ale existenței.

Ruinarea fondului biologic

Teroarea exercitată în mod continuu și pe termen lung în închisorile comuniste, fie asupra întregii populații din România, timp de jumătate de secol, a dus la acumularea unei cantități uriașe de stimuli negativi și, în clipa în care s-a atins punctul critic, a acționat ca o bombă cu explozie întârziată, ruinând fondul biologic al ființei umane și zdruncinând profund arhitectura edificiului psihologic, pe ruinele căruia, printr-un proces de psihoinducție negativă și condiționare dirijată, în mod dozat și pervers, s-a grefat un nou set de idei și convingeri, de aspirații și motivații, cu totul contrare celor anterioare, impunând atât individului, cât și colectivității, o nouă orientare, o nouă mentalitate și un nou mod de viață, care corespundeau intențiilor și intereselor grupului de presiune care a instituit teroarea.

Teroarea este o formă de agresiune complexă, fizică și psihică, și se adresează deopotrivă structurii biologice, cât și structurii psihologice, așadar acționează direct asupra ființei umane în întregul ei. Teroarea fizică – **tortura** – acționează direct și nemijlocit asupra organismului uman, interesând, în primul rând, părțile corpului puternic investite senzorial, adică agresează simțurile. Supralicitarea acestora conduce la modificarea sensibilității și senzorialității punând în pericol capacitatea de reacție a organismului. Bătăile și schingiuirile sălbatice produc traume somatice multiple, plăgi și fracturi diverse, hemoragii externe și interne, rupturi de organe care antrenează tulburări fiziologice majore cu efecte directe asupra economiei organismului, cu tulburarea profundă a homeostaziei, fapt ce pune viața în pericol. Absența totală a asistenței medicale în închisorile din România, lipsa igienei personale, mizeria fiziologică (care au condus scăderea imunității) completează tabloul terorii și explică îmbolnăvirile grave și numărul uriaș

de decese din timpul detenției. Teroarea asociată cu tortura afectează și motivațiile biologice, vitale, adică cele care asigură integritatea ființei umane și continuitatea speciei. În fața acestei amenințări grave, victima este nevoită să apeleze la toate resursele biologice și psihice de care mai dispune pentru a-și reorganiza și consolida echilibrul homeostatic și echitimia, asigurându-și, astfel, supraviețuirea. Când, însă, este depășit de dramatismul situației și, mai ales, de ignominia umană, orice încercare de salvare este anulată și individul cedează, renunță la toate acumulările de-o viață, la valorile morale care, în asemenea împrejurări, devin o piedică în calea supraviețuirii, și se alătură opresorilor lui. În schimb își va putea păstra viața, căci dacă viața nu e, nimic nu e. În detenție, am fost victima unor atrocități care depășesc imaginația omului normal, dar și martor al acestor blestemății. Ca medic am putut să constat vătămrile terorii, dar nu am putut interveni în tratarea lor.

Tortura acționează și asupra motivațiilor sociale, motivații care monitorizează relațiile interindividuale și care, împreună cu sistemul informațional și cognițiile, stau la baza comunității umane. Detenția, cu regimul de izolare totală și de supraveghere permanentă, cu interdicția, sub pedeapsă severă, a comunicării și colaborării între deținuți, ca și a oricărei încercări de asociere în vederea întrajutorării și salvării din marasmul biologic în care fusesem aduși, a echivalat cu alungarea noastră din circuitul social. Măsurile restrictive impuse în mod samavolnic au constituit o frână în calea autorealizării și autoafirmării în plan socio-cultural a multora dintre deținuții politici și au blocat, în disprețul evidențelor, atâtea energii creatoare care ar fi putut contribui la realizarea unui climat favorabil și necesar pentru redresarea țării, amenințată acum, de spectrul unui viitor incert și fără speranțe.

Teroarea psihică – alungarea la marginea existenței

La Pitești, teroarea fizică a depășit orice limită, dar teroarea psihică a fost mult mai greu de suportat și a constituit factorul decisiv în prăbușirea multor colegi de suferință. Teroarea psihică a dominat universul nostru psihologic și a generat o stare greu de surprins în cuvinte, o trăire care combina durerea și spaima nedefinite provocate de iminența unui sfârșit înainte de vreme, stare care ne-a sustras circuitului normal al vieții și ne-a proiectat undeva la marginea existenței.

Teroarea psihică continuă, conectată cu diverse tulburări fiziologice, contribuie în mod decisiv la slăbirea rezistenței și la anihilarea mijloacelor de apărare, iar când capacitatea de suportabilitate este depășită, se produce o fisură în continuitatea vieții biologice și psihice, o fragmentare a forului interior, o alterare a stării de conștiință cu modificarea percepției asupra realității și chiar asupra propriei persoane, dar și asupra celor care torturează. În urma acestor modificări psihologice, victima terorii se trezește într-o lume necunoscută, străină și ostilă în care domnește o atmosferă de incertitudine și insecuritate, iar pe plan subiectiv trăiește o transformare a propriei identități, atât sub raport psihic, cât și somatic, ceea ce explică transferul de personalitate produs în asemenea condiții. Victima ajunsă în această situație disperată, cuprinsă de panică, încearcă să-și reia viața, dar singura șansă care o mai are la dispoziție este alături de cei care l-au torturat. Acesta este momentul critic în care își depășește trecutul, lumea în care a trăit și s-a format și pornește pe un alt drum de pe care mulți nu se vor mai întoarce niciodată.

Sub impactul terorii victimele își pierd reperele temporo-spațiale, le sunt distruse schemele de orientare și comportament și, dezorientate, se îndreaptă spre scopuri alterate pe care încearcă să le realizeze cu mijloace inadecvate (cele de ordin biologic, absolut necesare supraviețuirii). Nevoia de supraviețuire este înscrisă în însăși structura intimă a fiecărei ființe

biologice, deci supraviețuirea nu ne aparține nouă ca persoane, nu este o opțiune individuală, ci aparține speciei, pentru a îndeplini legea fundamentală a viului – **continuitatea**.

Teroarea afectează și sistemul de valori la care este conectat omul și care are un rol determinant în declanșarea, orientarea și modelarea comportamentului uman. Sub teroare, schemele cognitive de orientare și de comportament sunt distruse și, sub presiunea continuă a factorilor traumatici, se instalează o dezordine profundă la nivelul structurii psihologice care determină o schimbare radicală a cursului vieții și produce o ruptură în psihobiografia ființei umane, schimbând însăși natura umană.

Teroarea asociată cu tortura înfrânge orice împotrivire, paralizează orice gând, orice inițiativă și orice încercare de apărare, lăsând în loc doar amintirea traumei pe care se grefează, printr-un proces de psihoinducție negativă și de condiționare dirijată în mod dozat și pervers, un nou set de idei, de motivații și de aspirații cu totul contrare celor anterioare, inițiind o nouă orientare, o nouă mentalitate și un nou mod de viață, potrivit intențiilor și intereselor puterii discreționare care manipulează și monitorizează viața oamenilor.

Dacă traumele fizice produse de teroare sunt vizibile și, ca atare, pot fi constatate cu ușurință pentru a se face o evaluare a gradului de afectare și, în măsura posibilităților, a se lua măsuri de remediere, în schimb, traumele psihice sunt invizibile și interesează psihicul în totalitate. Complexitatea structural-funcțională a psihicului uman, afectarea în grade diferite a diverselor sale compartimente, precum și contextul și modul de adresabilitate, ca și duritatea factorilor traumatogeni conferă psihotraumei o gamă largă de manifestări exprimate printr-o mare varietate de modele comportamentale.

4. TEROAREA ÎN ACȚIUNE

Arestările samavolnice, contactul direct cu brutalitatea aparatului de represiune, dezlănțuirea sălbatică a anchetelor urmate de procesele în care completele de judecată confirmau sentințele stabilite de anchetatori și detenția, cu regimul de exterminare, au fost tot atâția factori negativi care au contribuit la ruina biologică a deținuților politici și la subminarea universului lor psihologic.

Răul odată declanșat nu se oprește până ce nu epuizează energia care l-a generat. În universul concentraționar au acționat forțe oculte care au urmărit și au obținut mult mai mult decât privarea de libertate și izolarea „dușmanilor poporului”. Dacă, la început, evenimentele în desfășurare păreau a fi o dezlănțuire haotică a răului exercitat de omul scăpat de sub controlul rațiunii, în scurtă vreme mi-am dat seama că totul fusese programat cu mult timp înainte și că tot ceea ce se întâmpla fusese planificat și bine pus la punct de către niște specialiști în materie. Experiența sovietică trebuia valorificată și adaptată la specificul locului și a materialului uman ce trebuia prelucrat. La indicațiile primite, s-au mai adăugat și inițiativele proprii ale celor obligați să îndeplinească sarcinile trasate de partid.

Nu lipsa de libertate și nici lipsa de confort psihic și social au fost cele mai grele probleme cu care ne-am confruntat în detenție; și nici măcar înfometarea programată, insultele, amenințările, umilințele la care eram supuși zi de zi sau bătăile planificate din când în când nu constituiau greul și răul cel mai mare. Mai dureros pentru noi și mult mai greu de suportat au fost încercările de a ne convinge, prin forță că suntem vinovați de crime împotriva clasei muncitoare, că suntem bandiți și criminali, că am acționat la ordinul imperialismului american contra lagărului comunist și că numai recunoașterea implicării noastre în lupta contra forțelor progresiste ar putea constitui un punct de pornire al unor discuții privitoare la soarta noastră. Eliberarea din detenție era condiționată numai în urma unui angajament ferm din partea

deținuților că vor participa la depistarea tuturor celor care mai sunt încă liberi și care uneltesc împotriva regimului. Reacția de respingere a fost aproape unanimă.

Autoreeducarea de la Suceava

Această acțiune, dusă în mod sistematic și persuasiv, de amenințări și promisiuni, a dat însă, uneori, și roade. La Suceava, încă din toamna anului 1948, un număr redus de deținuți, în special, tineri – elevi și studenți – în speranța că vor fi puși în libertate și-au însușit acuzele și, cerând sprijinul autorităților, au început acțiunea de autoreeducare. A fost un început timid, dar semnificativ. Așa a luat ființă, în septembrie '48, un cerc de studii marxiste în vederea reorientării și autoreeducării, cerc condus de studentul Bogdanovici Alexandru. Activitatea cercului a fost întreruptă odată cu începerea proceselor, în perioada decembrie–februarie. Cercul și-a reluat activitatea în februarie '49, de data aceasta, însă, sub conducerea lui Țurcanu Eugen, care a dat o nouă formă de organizare, după modelul organizațiilor U.T.C. , în care acesta activase înainte de arestare, cu denumirea de ODCC (*Organizația deținuților cu convingeri comuniste*) și, totodată, un nou conținut și o nouă orientare activității. Țurcanu se bucura de încrederea și sprijinul conducerii închisorii, dar și de sprijinul organelor de securitate locale și centrale. În cadrul ODCC s-a făcut o analiză critică a acțiunilor desfășurate înainte de arestare și considerate a fi o eroare, iar participanții s-au dezis de trecutul lor, acuzându-i pe autorii morali, cei care i-au antrenat în aceste acțiuni și i-au adus în detenție. Fisura creată în structura lor psihologică a deschis calea tuturor posibilităților, a cedărilor, a colaborărilor și a tuturor ororilor ce au urmat, prefigurând experimentul Pitești. Tot în cadrul ODCC, o parte dintre participanți, dirijați de Țurcanu, se ocupau cu munca informativă, cu culegerea de informații din rândul deținuților referitor la atitudinea acestora față de acțiunea de autoreeducare, la starea de spirit a deținuților și, mai ales, la reacția acestora față de regimul inuman al detenției. Concomitent cu munca de

îndoctrinare a participanților și cu munca informativă, a fost impusă și distanțarea de cei care se opuneau reeducării, ceea ce a dus la ruperea unor prietenii, la instalarea unei stări de tensiune și a unor rivalități, ca un preludiu a ceea ce va urma la Pitești.

Autoreeducarea de la Suceava a fost un act premeditat, inițiat și sprijinit de regim, un act ce a premers evenimentelor de la Pitești: a constituit uvertura mării drame a „Experimentului Pitești”, dramă în care a fost antrenată și decimată generația '48. Autoreeducarea de la Suceava a convins regimul că lichidarea morală a deținuților politici prin ei înșiși, este calea cea mai sigură, rapidă și profitabilă și că, în plus, regimul nu va fi tras la răspundere pentru imixtiune în viața intimă a deținuților, (cel mult va fi considerat responsabil de neglijența unor organe care administrau închisorile).

Transferul la Pitești

Activitatea ODCC a continuat până la 18 aprilie când s-a dat startul pentru transferul deținuților către închisorile la care erau repartizați pentru executarea pedepselor. La 19 aprilie, Țurcanu, echipa sa și un număr de 80 de deținuți au fost transferați la Pitești, închisoare prevăzută numai pentru studenți. Aici, Țurcanu și echipa, cu sprijinul administrației închisorii și sub stricta supraveghere și coordonare a „Biroului Inspecții”, serviciu special creat în cadrul DGP (Direcția Generală a Penitenciarelor) și-a continuat activitatea de reeducare și și-a intensificat acțiunile de culegere de informații.

Odată cu venirea lui Țurcanu și a echipei sale, s-au intensificat și vizitele ofițerilor superiori din MAI la închisoarea Pitești, cu care Țurcanu a purtat discuții. În cursul anului 1949, măsurile de reorganizare a închisorii, de înrăutățire a condițiilor de detenție și de intensificare a muncii informative au pus bazele transformării închisorii Pitești într-un laborator experimental de psihopatologie umană, unic în universul concentraționar românesc și în tot lagărul comunist ca

ampluare și monstruozitate, în care s-a urmărit și s-a reușit transformarea omului în contrarul său. Experimentul Pitești a fost gândit ca stație pilot, urmând ca metodele și tehnicile folosite (precum și rezultatele obținute!) să fie exportate atât în toate închisorile din România, cât și în tot lagărul comunist. Metoda de lucru a fost **teroarea**, teroarea totală, fizică și psihică, teroarea continuă, 24 de ore din 24, zile, săptămâni și luni de zile, scopul urmărit fiind schimbarea naturii umane, inversiunea psihologică și instigarea deținuților să se lupte între ei pentru supraviețuire, să se măcelărească și să se ucidă între ei. Și, din păcate, planul a reușit. O întrebare legitimă: de ce sovieticii au ales România pentru un astfel de experiment și de ce România a acceptat și susținut desfășurarea acestui abominabil experiment pe teritoriul țării? Cineva trebuie să răspundă.

La Pitești – răul absolut

Eu am ajuns la Pitești în aprilie 1950. Veneam de la Jilava unde răul era la el acasă și nu credeam că ar putea fi ceva mai rău decât atât. Cât m-am înșelat! Aici, la Pitești m-am confruntat cu răul absolut. Aici am fost victimă și martor al celui mai abominabil experiment uman, în care teroarea și tortura au depășit orice limite, reușind să destructureze ființa umană în componentele sale de bază, să disocieze psihicul de biologic. După carantina obligatorie, timp de o lună de zile, am fost transferat în secția celular și, de aici, în cursul lunii iunie, mutat la subsolul închisorii, în „camera 1”, spațiu rezervat celor condamnați la muncă silnică. O cameră insalubră, întunecoasă, cu două ferestre mici și cu zăbrele groase, la nivelul solului, cu 3 priciuri de-a lungul pereților și un singur pat de fier care în timpul experimentului va avea rolul de „confesor” și două tinete, una pentru apă și alta pentru necesitățile fiziologice. Acestea sunt amănunte, dar fiecare obiect amintit mai sus a avut roluri diferite în decursul anului. În cameră se aflau 32 de deținuți, colegi de suferință, toți studenți în ultimii ani sau absolvenți de facultate, din toate

centrele universitare din țară și toți cu funcții de răspundere în organizațiile anticomuniste din care făceau parte și care primiseră condamnări mari (10–15–20–25 de ani muncă silnică), eu având cea mai mică condamnare – 5 ani muncă silnică. Atmosfera din cameră, departe de a fi cea la care mă așteptam, era tensionată și inspira îngrijorare și o teamă nedeslușită ne făcea traiul cotidian și mai greu de suportat. M-am lămurit mai târziu, dar a fost prea târziu.

Pasul întâi – lovitura prin surprindere

6 decembrie '50, o dimineață obișnuită, la fel de greu de suportat ca toate diminețile și totuși, din senin, o lovitură năprasnică în cap, o durere acută și amețitoare, urmată de pierderea cunoștinței și alunecarea în neființă. Totul s-a petrecut fulgerător, ceea ce dovedea o bună pregătire a acțiunii și o experiență în atacuri prin surprindere, la care colegii mei mai participaseră. Loviturile au fost atât de puternice și bine ținute, încât nimeni nu a reacționat. Cât a durat această explozie de ură și înverșunare, această acțiune de-a dreptul sălbatică, nu știu. Abia când am fost cules de pe jos și aruncat pe prici, mi-am recăpătat cunoștința. Eram înfășurat în durere, o cefalee atroce îmi bloca orice gând, orice înțelegere. Privirea îmi era încețoșată, auzul suspendat și fiecare mișcare, fiecare efort mental îmi sporeau durerile; orice efort mental îmi certifica neputința și, totuși, trebuia să mă identific, să văd dacă mai sunt întreg și să identific ambianța și cauzele măcelului. Da, eram tot eu, dar nu mai eram cel care mă știam. O evaluare corectă a deteriorărilor suferite era absolut necesară pentru a afla exact stadiul în care mă aflam și, mai ales, pentru a aprecia resursele de care mai dispuneam pentru a putea face față confruntărilor ce vor urma. Bilanțul era negativ. Eram o victimă politraumatizată. Sângele îmi curgea din nas și din gură, cu ochiul stâng nu mai vedeam deloc și, pipăindu-mă, am constatat un edem palpebral și facial enorm, iar zgomotele din urechi mă îngrijorau cel mai mult și ducând

mâinile la urechi, am constatat că din ambele urechi sângele șiroia pe obraji. Am intrat în panică. Situația era mult mai gravă decât mi-aș fi închipuit.

Dar, de fapt, ce se întâmplase? O acțiune fulger și atât de brutală, mult mai brutală decât anchetele prin care trecusem și, ceea ce era mai îngrijorător și de neimaginat, măcelul a fost pus la cale și executat de către prietenii și colegii noștri de suferință. Cum a fost posibil un asemenea masacru și ce resorturi i-a îndemnat pe colegii noștri să acționeze în acest fel? Buimăcit de durere, ascultam cu mare greutate sentința rostită de Țurcanu: „*Bandiților, criminalilor, să vă faceți demascarea, să spuneți tot ce n-ați spus la anchete, să-i demascați pe toți cei cu care ați avut legături și mai sunt încă liberi!... Bandiților, criminalilor, cel care nu-și va face demascarea, nu va ieși viu din închisoare și, acum sau mai târziu de mâna noastră veți muri!*”. Din tonul, hotărârea și siguranța cu care-și rostea sentința, mi-am dat seama că Țurcanu nu glumea. Nedumerit și înspăimântat, mi-am aruncat privirea în jur și m-am îngrozit. O parte din prietenii și colegii mei de la Iași, cu privirile întunecate și încărcate de ură și cu ciomegele în mână se plimbau agitați printre priciuri, cu ochii pe noi, gata să intervină în caz că cineva dintre noi ar fi încercat să facă un gest necugetat. Îi priveam pe colegii și prietenii mei și nu-i mai recunoșteam. Ce resorturi interioare și cât de intense ar fi putut fi acestea, încât să le schimbe atât de mult înfățișarea și comportamentul? Acum îmi explicam starea de tensiune, de neliniște și de așteptare ce domnea în camera noastră și, tot acum, am înțeles de ce am fost adus aici, în „camera 1 subsol”.

Au mai luat cuvântul și câțiva din cei 10–12 colegi care făceau parte din echipa lui Țurcanu: „*Bandiților, criminalilor, demascarea este obligatorie! Vreți, nu vreți, veți fi obligați să o faceți, nimeni nu se va putea sustrage, noi avem timp și metode ca să vă convingem să vă faceți demascarea*”. Mi-am dat seama că situația era, într-adevăr, mult mai gravă decât mi-aș fi putut închipui. Mă aflu în fața unei crize psihologice majore și eram și martor și victimă a unor evenimente ce frizau patologicul. Țurcanu a intervenit din nou: „*Bandiților, criminalilor, noi știm totul despre voi, nu încercați să ne mințiți, aruncați tot putregaiul din voi ca să puteți fi liberi, o*

să vă aducem într-o stare în care o să vă fie scârbă de voi. Și acum pe ei!". Și în clipa aceea s-au năpustit asupra noastră, lovind la întâmplare. Fiecare lovitură era însoțită de înjurături, de insulte și amenințări. Ploaia de lovituri cădea în ropot peste trupurile și sufletele noastre. Am fost târâți jos pe ciment și din spinările noastre au făcut cale de tropăit și dans macabru. Mi-am acoperit capul cu brațele și încercam să supraviețuiesc.

Cât a durat măcelul? Nu știu. Timpul nu mai avea nici o valoare pentru mine, important era să nu înnebunesc și să nu-mi pierd viața; doream cu orice preț să văd sfârșitul acestei aberații a omului. Nu loviturile mă dureau, mă dureau ura și înrâcnarea cu care acestea erau date de către bunii mei prieteni și colegi de suferință. Obişnuit, prin activitatea mea științifică, să observ, să nu uit nimic și să interpretez orice se petrece în jurul meu, m-am hotărât să înregistrez totul, urmând ca interpretarea să o fac la sfârșitul acestui experiment psihosocial. După ce și-au terminat numărul și au fost siguri că ne-au redus la tăcere și nimeni dintre noi, victimele, nu ar mai fi capabili să riposteze, tortionarul șef Mărtinuș Alexandru, cel care era beneficiarul singurului pat de fier din cameră, a luat din nou cuvântul: „*Bandiților, criminalilor, din clipa aceasta, nimeni nu mai are voie să facă o mișcare fără ordinul sau învoirea noastră. Nu mai aveți voie să vorbiți sau să priviți în cameră, vă interzicem să discutați între voi sau să vă faceți semne și orice încercare de încălcare a acestor dispoziții va fi sancționată. Și, acum, sus pe prici!*". După ce, cu greu, ne-am urcat pe priciuri, intervine din nou și ne fixează poziția pe care va trebui să o păstrăm de acum înainte. Da, într-adevăr, s-au gândit la toate și viața noastră va fi monitorizată de acum înainte în totalitate. Poziția care ne-a fost impusă a fost cu grijă aleasă, ca să ne sporească suferința: în poziție șezândă, cu genunchii ridicați și adunați la piept, cu brațele încercuind genunchii, capul plecat și privirea ațintită în pământ. Această poziție fixă, asemănată de mine cu aceea a *Gânditorului de la Hamangia*, a fost extrem de obositoare și dureroasă. Eu am fost nevoit să păstrez această poziție extrem de chinuitoare timp de 6 luni de zile, până la sfârșitul experimentului care a avut loc, tot așa de brusc ca și începutul.

După o scurtă pauză, timp în care s-a consultat cu tovarășii săi, Mărtinuș ni se adresează: *„Bandiților, criminalilor, demascarea este obligatorie, iar reeducarea este o problemă de conștiință și nu știu dacă toți vă veți putea reeduca. În schimb, demascarea, vreți, nu vreți, o veți face, așa că depinde de voi de ce fel de soartă vreți să aveți parte, viața și libertatea este în mâinile voastre. Noi vrem și avem și metode care să vă oblige să vă faceți demascarea, dar dacă alegeți moartea, nu-i nici o problemă, o să aveți parte de ea, dar nu ca martiri cum credeți voi, ci ca bandiți”*, și la un semn, tovarășii lui au început să ne lovească cu brutalitate. Întreaga zi s-a scurs în etape succesive – bătăi și schingiuri sălbatice și nemișcare, în acea poziție chinuitoare a *Gânditorului de la Hamangia*. Deși colegii noștri, torționari, erau puțini la număr (doar 10-12), au reușit să ne imobilizeze și să ne reducă la tăcere. Loviturile inițiale au țintit capul, producând traumatisme cranio-cerebrale de diferite grade, ceea ce a și explicat lipsa noastră de reacție și, în plus, debutul brusc al măcelului, survenit în afara orizontului de așteptare, a contribuit la deruta noastră, pentru că și șocul surprizei a reprezentat un factor traumatogen major care a blocat orice acțiune de răspuns din partea noastră.

Spectacolul de seară

După „închiderea” de seară, a urmat un program special. Unul din colegii reeducați ne-a făcut o demonstrație-model de demascare. După o scurtă autobiografie punctată cu dificultăți de adaptare la mediul universitar, fiind ajutat de câțiva colegi să depășească momentele critice de început, a ajuns la o strânsă prietenie cu aceștia. În condițiile date, fără să-și dea seama, a fost antrenat în activități subversive, pentru care a fost arestat și a ajuns în detenție. Recunoștea că se face vinovat de crime împotriva clasei muncitoare și că, numai datorită colegilor din comitetul de demascare, a reușit să cunoască adevărul și, de aceea, și-a făcut complet demascarea, declarând tot ceea ce nu a spus la anchete, pentru ca toți cei care mai sunt încă

liberi să fie opriți de a mai unelti împotriva regimului... După care a mulțumit partidului că l-a ajutat să-și recunoască greșeala și să fie un om liber și că acum este hotărât să lupte împotriva tuturor celor care mai uneltesc împotriva poporului muncitor... *„Și el a fost bandit ca și voi, dar a înțeles la timp drumul pe care alții l-au împins și cu ajutorul nostru s-a rupt de trecut. Faceți-vă și voi demascarea și vă vom ajuta și pe voi să fiți liberi”*.

Acesta a fost ultimul act al zilei de 6 decembrie 1950, zi pe care nu o voi uita niciodată. A fost ziua în care zeii au fost doborâți de pe socluri, chiar de către cei care i-au creat, iar omul a făcut saltul înapoi, în biologic, în existența sa primară. Greșeala lui Adam se repetă mereu, dar, după fiecare prăbușire, mai face un pas înainte (și ce mult mai este până departe!). Miercuri, 6 decembrie 1950 a fost ultima zi normală din viața mea firească și prima zi dintr-o viață întoarsă pe dos. Nimic nu va mai fi ca mai înainte: nici oamenii, nici munca, nici dragostea și nici chiar eu care, asemenea unui mutilat, îmi voi purta infirmitatea pe străzi, printre oameni, atinși și ei de aceeași maladie a spiritului.

Instructaj pentru poziția din timpul somnului

Ordinul de culcare s-a dat târziu în noapte, dar nu înainte de a ne face un instructaj asupra condițiilor și poziției noastre din timpul somnului, un adevărat ritual chinuitor pentru noi: culcați cu fața în sus, cu pătura trasă până sub bărbie, cu mâinile pe piept și fără să avem voie să facem vreo mișcare în timpul somnului. Plantoanele, cu ciomegele în mână, ne supravegheau somnul și orice mișcare (de altfel inherentă în timpul somnului) era sancționată cu o lovitură de ciomag. Pentru satisfacerea necesităților biologice la scadență, trebuia să ridicăm mâna în sus și dacă plantonul ne dădea voie era bine, dacă nu, eram nevoiți să ne reprimăm impulsul fiziologic și au fost destule situații critice.

Speram ca noaptea să aducă o oarecare clarificare în viața din camera noastră, speram ca înfrâncenarea din ajun a colegilor mei să se potolească, iar ei să revină la ceea ce au fost. A fost o noapte grea, bântuită de coșmaruri, de spaime, de întrebări fără de răspunsuri, de îndoieli și deznădejdi, dar și de limpeziri, o noapte cât toate nopțile adunate la un loc de când mă știu. Eram obosit și aș fi vrut să dorm, dar cum să dorm când însăși existența mea a fost pusă în discuție, când alții îmi hotărau soarta. Totuși, speram că, impresionați de suferințele și vătămrile pe care ni le produsese în ajun, să se oprească numai la atât și a doua zi să ne întindă mâna. Cât aș fi dorit acest lucru, dar n-a fost să fie. Dimpotrivă.

Toaca „deșteptării” a pus capăt frământărilor mele și ne-a încredințat, fără drept de apel, colegilor noștri care și-au continuat programul cu și mai mare intensitate: aceleași băți colective, aceleași restricții și aceleași acuze, amenințări și umilințe. Timp de o săptămână am avut parte de acest program menit să ducă la ruina biologică și îngenuncherea noastră. După ce s-au convins că am fost anihilați și că nici o încercare de ripostă nu mai este posibilă, s-a trecut la programul esențial al acțiunii, la demascare. Ni s-a dat fiecare câte o felie de săpun – „papyrusul Pitești” – pe care trebuia să notăm tot ceea ce nu am declarat la anchete și dacă, între timp, ne aminteam de un eveniment grav ce reclama urgență, trebuia să ridicăm mâna și imediat eram invitați la demascare.

Coborârea în biologic: ancheta între prieteni

Așadar, demascarea nu era altceva decât continuarea și completarea anchetelor inițiale și era o acțiune impusă de către Securitate pentru obținerea de informații suplimentare care să conducă la anihilarea rezistenței anticomuniste. De data aceasta însă, atât condițiile de desfășurare a anchetelor, cât și anchetatorii și metodele la care s-a recurs erau cu totul diferite, iar scopul, dincolo de culegerea de informații, urmărea un obiectiv mult mai important și mai util

pentru regim și anume transformarea deținuților în colaboratori ai securității și agenți de presiune atât în universul concentraționar, cât și în libertatea provizorie ce le va fi acordată acestora.

Anchetele au fost conduse și executate de către deținuți politici – prietenii și colegii noștri de suferință – în condiții de detenție. Avantajele au fost multiple, colegii ne cunoșteau bine, știau totul despre noi, știau ce am declarat și ce nu, cunoșteau profilul nostru intelectual și moral și idealul nostru de viață, astfel încât își reglau tirul acțiunilor de tortură în mod diferențiat, în funcție de parametrii menționați. Faptul că eram împreună zi și noapte constituia pentru noi un factor de presiune greu de suportat, această intimitate negativă oferindu-le posibilitatea de a ne supraveghea 24 de ore din 24. Colegii și prietenii noștri, spre deosebire de brutele de securiști, erau inteligenți, dispuneau de o imaginație bogată, erau foarte inventivi și recurgeau la cele mai sălbatice tehnici psiho-pedagogice de teroare psihică și la cele mai bestiale schingiuri. Au fost mult mai cruzi și mai eficienți. De altfel, este cunoscut faptul că eficiența torționarilor psihici este direct proporțională cu inteligența și gradul lor de cultură, iar colegii noștri se încadrau perfect în acest perimetru.

Demascarea – proba decisivă

Demascarea prin care am trecut în „camera 1 subsol”, a fost o operație mult mai complexă și a obținut mai mult decât simpla culegerea de informații. Demascarea a fost doar începutul unei complicate și dificile operații de inginerie psihologică de spălare a creierului. Spălarea creierului este un proces extrem de complex desfășurat în etape, fiecare etapă având o metodologie proprie și o finalitate precisă, trecerea de la o etapă la alta fiind posibilă numai după parcurgerea în totalitate a temelor care făceau obiectul etapei respective. Spălarea creierului,

însă, nu a fost un scop în sine, ci a constituit doar un mijloc prin care să se realizeze lichidarea morală a deținuților politici și transformarea lor în contrarul a ceea ce au fost.

Demascarea a fost etapa obligatorie și decisivă a „experimentului Pitești”, cea mai lungă și mai greu de suportat, dominată de teroarea fizică și psihică, de torturi inimaginabile și schingiuri sălbătice, etapă în care totul a fost permis, până la ucidere. Demascarea a fost obligatorie și, pentru mulți, a fost singura etapă parcursă, dar totul a depins de inteligența și abilitatea fiecăruia de a nu incrimina pe nimeni și de a-și proteja conștiința. Demascarea se desfășura în condiții umilitoare: când erai invitat, întotdeauna cu apelativele de „bandit” și „criminal”, trebuia să te prezinți la „confesor” – patul de fier ocupat de torționarul șef, Mărtinuș Alexandru –, să îngenunchezi la picioarele lui și să-ți faci demascarea; și cum acesta era bine informat, trebuia să fii foarte atent la fiecare cuvânt rostit.

Paralel cu demascarea, teroarea din camera noastră s-a intensificat și diversificat. Bătăile și schingiuirile bestiale reușiseră doar să inhibe orice reacție de răspuns din partea noastră; de aceea s-a apelat la un arsenal întreg de mijloace care să grăbească ruina biologică, etapă decisivă în demersul torționarilor noștri pentru asaltul final asupra universului nostru psihologic. De la nemișcarea în poziția fixă, s-a trecut la mișcare continuă, la eforturi ce depășeau cu mult puterile noastre. Am fost obligați, sub strictă supraveghere, să executăm „manejul” – „mersul în patru labe” ore în șir, în spațiul îngust dintre priciuri și când, epuizați, ne prăbușeam pe ciment, eram stimulați cu lovituri de picioare sau ciomege să ne continuăm „marșul triumfal” către autodistrugere. Dacă manejul simplu era, mai mult sau mai puțin acceptabil, în schimb, manejul cu sarcină (adică să ducem în spate o altă victimă) era de-a dreptul epuizant. Săptămâni la rând a continuat acest sport, exploatat cu bună știință, urmărind să conducă la epuizarea tuturor rezervelor energetice și, în final la înfrângerea rezistenței noastre. Hrana noastră cea de toate zilele, și așa insuficientă și de slabă calitate (nu depășea 600–800 calorii pe zi), de data aceasta era distribuită numai de către torționarul-șef și, bineînțeles, primeam după merit: „*nu meritați grija partidului*”, ne spunea mereu; rația era, cantitativ, în funcție de rezultatul demascărilor.

Dacă ar fi fost numai atât și tot ar fi fost bine, dar de mâncat – când și cum – era la discreția colegilor noștri. De-a lungul timpului au experimentat diverse metode: adesea trebuia să așteptăm până ce ei terminau de mâncat, apoi trebuia să mâncăm noi, dar în condiții umilitoare: fie ni se luau lingurile și eram obligați să sorbim zeama goală din gamelă (*„să mâncați ca porcii, care sunt mai de preț decât voi”*), sau, când zeama cu miros de fiertură era fierbinte, câțiva colegi te imobilizau, unul îți deschidea forțat gura și ți se turna zeama fierbinte pe gât. Durerile provocate erau anihilate de loviturile care urmau după aceea. Mai chinuitoare, însă, erau zilele când în gamela cu zeama goală se punea sare în exces, iar setea chinuitoare nu putea fi ostoită pentru că nu exista apă în cameră, deoarece tineta de apă fusese scoasă din cameră odată cu începerea experimentului (în schimb, tortionarii aveau la dispoziție apă suficientă).

Lipsa igienei personale contribuia la degradarea vieții și la umilirea noastră. Baie nu mai făcusem din libertate, purtam aceeași lenjerie de corp cu care fusesem arestat, ruptă, murdară și nespălată. Unghiile de la mâini le rodeam cu dinții și eram obligați să le înghițim, iar cele de la picioare se rupeau singure. Tunsul și bărbieritul erau un chin pentru noi, erau executate de către colegii noștri cu instrumente vechi și uzate și, dacă schițam un gest de nemulțumire, odată cu insulte, primeam și loviturile de rigoare.

Necesitățile fiziologice nu puteau fi satisfăcute la scadență, ci numai atunci când ni se dădea învoire, iar când mergeam la WC-ul de pe coridor timpul era limitat și era folosit mai întâi de către colegii noștri; dacă nu mai era timp, noi eram nevoiți să ne reprimăm impulsul fiziologic și, bine înțeles, pentru mulți dintre noi, urmările s-au răsfânt pe tot restul vieții. Hârtie igienică? Nici vorbă. Mizeria fiziologică sporea cu fiecare zi și prăbușirea era tot mai aproape.

Cei din Purgatoriu

Întreaga suită de factori negativi reușiți într-o configurație traumatică majoră au reușit să înfrângă rezistența multor colegi care, cedând, și-au făcut demascarea. După ce le-a fost verificată sinceritatea, au fost scoși din rândul nostru, al „bandiților”, și plasați pe un alt prici. Noul statut le-a oferit unele avantaje. În noua locație nu mai erau bătuți, insultați, umiliți, însă păstrau aceeași poziție a *Gânditorului de la Hamangia*. În schimb puteau privi în cameră, aveau acces la apă și puteau merge la tinetă în caz de nevoie. Asistau la torturarea noastră și, din când în când, erau invitați să participe și ei la măcel.

Asistarea pasivă la tortură comportă un risc major. Cel ce asistă fie trăiește drama celui torturat cu aceeași intensitate ca și cum i-ar aparține, fie simte cum i se accentuează instinctul agresiv, prezent în fiecare om, ca răspuns la suferințele îndurate și tinde să devină agresor, plătind altora ceea ce ar fi trebuit plătit celor care l-au agresat. Evenimentele ulterioare au demonstrat cu prisosință dezlănțuirea unora dintre victime, întrecând cu mult pe mentorii lor. Pentru că, în general, noi, oamenii, ne raportăm la niște simboluri ipotetice și fiecare eveniment îl încadrăm într-o schiță mentală care să ne ajute în general la orientarea și adaptarea noastră. Eu am asemuit noua locație a colegilor mei cu Purgatoriul, spațiul de trecere din infernul în care eram noi, victimele, și raiul torționarilor. În Purgatoriu, colegii mei își căutau argumente cu care să-și justifice cedarea și se pregăteau mental pentru etapa următoare care, din punct de vedere psihologic, se anunța tot atât de grea, dacă nu chiar mai grea. Aici, aveau timp să mediteze la vârtoarea evenimentelor prin care trecuseră până în prezent, să-și revadă trecutul de care se despărțiseră și să renunțe la convingerile, credințele și aspirațiile, dar și la viitorul lor.

Hotărât să rezist

Noi, cei care nu reușisem să ne facem demascarea, eram în continuare în obiectivul lor și nevoiți să suportăm tratamentul „bolii” de care sufeream, bătaia zilnică. Într-una din zile, prin luna martie '51, îl aud pe tortionarul șef, Mărtinuş Alexandru: „*Banditul Ioniță*”. Automat am sărit de pe prici și, contrar dispozițiilor, am ridicat capul sus și mi-am înfipt privirea în ochii șefului care, surprins de îndrăzneala mea, a continuat: „*Banditule, după trei luni de muncă cu tine și de încercări de a te aduce pe calea cea bună, să ne spui, acum, ce gândești*”. Eram atât de liniștit și de convins de ceea ce vroiam să-i spun, încât, susținându-i privirea, cu o voce clară și hotărâtă am răspuns: „*Răzbunare, răzbunare, de o mie de ori răzbunare. De când mă trezesc și până adorm, îmi spun răzbunare, și răzbunarea mea este să scap viu din această închisoare și să spun lumii întregi, și mai ales părinților voștri, ce faceți voi aici*”. De bună seamă că, în clipele acelea, eram nebun și răspunsul meu era egal cu propria-mi semnătură pe actul de deces. O tăcere grea, de plumb, și o amenințare de moarte plutea în cameră. Ochii îmi erau pironiți în privirea șefului, iar chipul lui împrumuta măști diferite care, succesiv, se derulau cu viteză sporită, de la nemișcare la mobilitate exagerată, de la teamă la mânie înfrântă, și cu fiecare clipă metamorfoza chipului său trăda zbuciumul din sufletu-i pustiit de orice urmă de umanitate. Să-i fi reamintit nebunia mea de condiția lui neverosimilă și să-l fi avertizat despre nebunia lui și, pentru o clipă, să-l fi aruncat în ghearele disperării? Mi-am dat seama că nu-i infailibil, că-i slab, că se clatină. În confruntarea mea cu „șeful” au fost mai multe momente în care l-am înfruntat și poate că de aceea a încercat să mă zdrobească definitiv. Șovăielnic, a făcut câțiva pași spre mine și cu un efort abia ascuns a rostit: „*Da, sinceritate, aceasta-i adevărata sinceritate. Da, apreciez sinceritatea și-ți mai dau o șansă, treci pe priciul de vizavi*”. Așa am ajuns și eu în Purgatoriu.

Timpul se strecura pe lângă mine ca apa peste pietrele unui râu. Stăteam încremenit locului, bântuit de gânduri negre căci aripa morții mă atinsese și-mi doream sfârșitul: tot ce am avut mai bun în mine jertfisem aici. A doua zi, în timp ce se împărțea masa și când vigilența

colegilor care ne supravegheau se pierduse în aburul cu miros de fiertură ce emana din hârdăul cu zeamă fierbinte, vecinul meu de penitență, Vasiliu, îmi șoptește: „*Trebuie să rezistăm, vom scăpa*”. Am recepționat mesajul și mi-am spus: dacă unul singur gândește ca mine, atunci, merită sacrificiul. După câteva zile, mă aud strigat: „*Banditule Ioniță, ai ceva de spus?*”. Am tăcut. „*Nu ai nimic de spus?*” Probabil că, între timp, cineva îi dăduse o informație despre mine și atunci am răspuns: „*Nu am nimic de spus*”. Îl priveam atent și vedeam cum privirea i se întunecă și trăsăturile feței i se aspresc, cum mânia dădea în clocot. După câțiva pași prin cameră se adresează vecinului meu: „*Vasiliu, ce ai de spus?*” și Vasiliu răspunde prompt: „*Ioniță este un mare bandit! A rămas același bandit! L-am provocat ca să-i testez sinceritatea față de cauza noastră*”. Sentința a venit imediat: „*Banditule, treci acolo*”. „Acolo” era spațiul mic, din fundul camerei, un spațiu în care se oficia un ceremonial special de tortură, în care șeful își executa numărul lui special, lovitura lui favorită: după ce își făcea vânt, te izbea cu piciorul în piept. Așa a procedat și de data aceasta: am primit o lovitură puternică în piept, strivindu-mă de perete, după care a început să mă lovească cu pumnii, cu picioarele și să mă dea cu capul de pereți. După ce și-a ostit mânia s-a adresat tovarășilor lui: „*Luați-l*” – și a urmat un adevărat spectacol de tortură colectivă, după care mi-am reluat vechiul loc lângă colegii mei de suferință.

Tot mai puțini „bandiți”. Cât vom rezista?

Demascarea făcea progrese. Indicatorul consta în creșterea numărului celor din Purgatoriu. Într-o seară șeful ni se adresează: „*Voi sunteți ireeducabili, voi sunteți irecuperabili pentru noua societate. Știți ce vă așteaptă, de mâna noastră veți muri și acum să vă faceți slujba de înmormântare*”. Surprinși la început de o asemenea inițiativă am așteptat să ni se explice și n-a fost greu. Noi, cei irecuperabili, ne-am așezat câte doi față în față, cu gamela într-o mână și cu lingura în cealaltă, loveam în fundul gamelei – zgomotul înlocuind dangătul clopotelor – iar noi

ne oficiam propria slujbă de înmormântare. Fiecare a început, din ce-și mai amintea să cânte: „*Veșnica pomenire, veșnica pomenire, Doamne miluiește, Aleluia, aleluia*” și alte scurte rugăciuni. Era un spectacol grotesc, o parodie, dar trebuia continuat și astfel, câțva ore pe seară, timp de câteva săptămâni am fost obligați să cântăm prohodul propriei înmormântări.

Mărtinuș nu suporta să fie înfruntat și nu uitase confruntarea cu mine. Într-o zi când, strigându-mă, nu reușisem să sar rapid de pe prici din cauza durerilor de la nivelul coloanei vertebrale, s-a mâniat și a dat ordin tovarășilor săi să mă ia în primire și să fac niște culcări. Am fost condus în fundul camerei, în locul de supliciu, și au mai fost aduși încă doi bandiți. Am fost așezați unul în spatele celuilalt și la comandă trebuia să executăm culcările. Eu eram cel mai în față. S-a dat ordinul „*Culcat*”, mi-am dat drumul și m-am sprijinit pe mâini până jos. „*Nu așa, banditule, îți dai drumul de sus fără sprijin*”. Am reluat exercițiul și l-am făcut corect, așa cum vroiau ei, și au urmat și ceilalți doi bandiți, peste mine. Colegii torționari din jurul nostru au început să numere. Când am ajuns la o sută de culcări, am făcut schimbul între noi și am continuat culcările, torționarii numărând cu glas tare. Din sută în sută, noi cei trei ne schimbam locurile. Am făcut o mie de culcări. După acest efort extraordinar intervine Mărtinuș și le spune tovarășilor lui să mă întindă pe prici, cu fața în jos și să mă bată la tălpi. M-au întins, câțiva s-au suit pe mine ca să mă imobilizeze și ceilalți au început să mă lovească la tălpi cu bătele din dotare. Se schimbau pe rând, însă Mărtinuș nu a fost mulțumit, a luat o bâtă și a început să mă lovească și el. Câte lovituri a dat nu știu, dar, cu cât lovea mai tare, cu atât mânia dădea în clocot. Loviturile au fost atât de puternice încât la un moment dat s-a rupt ciomagul, după care m-au pus să alerg prin cameră. Noaptea ce-a urmat nu am putut dormi din cauza durerilor.

Teama de a nu deveni o epavă manevrabilă

Situația din cameră devenise îngrijorătoare pentru noi, cei irecuperabili. Eram hotărât să rezist, dar mă temeam de un singur lucru, să nu-mi pierd mințile, suferințele să nu depășească capacitatea mea de rezistență și atunci aş fi devenit o epavă umană pe care ar fi folosit-o cum doreau ei; și astfel m-am hotărât să analizez toate posibilitățile de a mă sinucide, dar în așa fel încât să sfârșesc imediat. M-am străduit să găsesc o soluție eficace și rapidă, dar în condițiile de supraveghere severă era aproape imposibil. Totuși am ales o soluție la care eram hotărât să recurg în caz că mintea mea ar lua-o din loc. Între timp au găsit ei soluția. Într-o seară din luna aprilie îl aud pe tortionarul șef: „*Banditul Ioniță*”. Ca un resort, mă desprind din poziția mea fixă, care mă țintuia locului, și, în poziție de drepti, la marginea priciului, așteptam ordinul: „*Vino la mine*”. Calm, m-am îndreptat către „confesor” și așteptam rechizitoriul: „*Ce ai de spus? – Nu am nimic de spus*”. Tăcerea se prelungea. „*Ce ai de spus în legătură cu manejul?*” Am dat același răspuns: „*Nu am nimic de spus*”. El, cu același ton aspru: „*Marș la loc!*”. M-am ridicat încet și am pornit la locul meu, dar îl aud din nou: „*Nu acolo, dincolo*”. „Dincolo” era locul de supliciu. Așteptam replica. „*Nu vreți să fiți sinceri, ascundeți adevărul. Noi vrem adevărul și-l vom obține cu orice preț. Uitați-vă la banditul acesta care nu știe niciodată nimic. Din cauza lui o să suferiți toți. Vreți asta?*” Știam ce mă așteaptă. Tăcerea s-a prelungit. În liniștea ce se așternuse în cameră, aud o voce strangulată de emoție: „*Dați-l pe mâna noastră*”. Luat prin surprindere și descumpănit pentru o clipă, Mărtinuș, după un minut de gândire, cu un gest larg, ca și Pilat din Pont, spune: „*Luați-l*”. Contrariat, dar înțelegător, priveam cum colegii mei „bandiți”, cu care împărtășeam aceeași soartă, au sărit de pe priciuri și s-au îndreptat spre mine. Țineam ochii deschiși ca să văd, să văd și să înțeleg mai bine drama omului care făptuiește ceea ce conștiința îl oprește. M-au înconjurat. Vedeam doar chipuri răvășite și pumni, mulți pumni ce mă asaltau și unii mă atingeau, alții se opreau la jumătatea drumului și auzeam doar strigăte răgușite din care nu înțelegeam nimic. Îi înțelegeam pe colegii mei, pentru că, în timp ce se agitau în jurul

meu, gândul lor era la ziua de mâine, când îmi vor lua locul. După un timp, intervine Mărtinuș: „*Lăsați-l pe mâna noastră*”. Știam că ceea ce va urma, va fi cumplit: „*De ce, banditule, nu vrei să spui adevărul, de ce în timpul manejului n-ai vrut să-l lași pe amicul tău Chivulescu să te ducă în spate și l-ai purtat tot timpul numai tu? Ți-a fost milă de el?*” Da, într-adevăr, așa era, dar amicul meu Chivulescu era așa de slab și de bolnav încât, pur și simplu, îmi era milă de el.

Ceea ce a urmat depășește orice înțelegere. S-a repezit în forță și m-a izbit cu putere cu piciorul în piept, strivindu-mă de perete, apoi m-a lovit cu pumnii și picioarele. Am căzut jos. M-au întors cu fața în sus, mi-au îndepărtat mâinile și picioarele și în loc de cuie, mi le-au ținut, colegii mei, sub picioarele lor, în timp ce Mărtinuș s-a urcat pe mine, cu un picior pe abdomen și celălalt pe gât și a început „balansul morții”, apăsând când cu un picior, când cu celălalt. Durerile abdominale și, mai ales, sufocarea din cauza constricției laringelui erau cumplite. Mă zbăteam între viață și moarte, horcăiam, limba crescuse și ieșea afară din gură, iar ochii ieșiți din orbite deformau imaginea celui care mă tortura. Mi-am pierdut cunoștința. Ce s-a întâmplat după aceea nu mai știu. Totul era numai întuneric.

Între viață și moarte

Cât a durat starea aceasta, nu știu. La un moment dat am început să aud o șoaptă venită parcă de la mare depărtare: „*Mai suflă încă?*”. Am fost scos de sub prici. Ce s-a întâmplat? După experiența dură, mi-am pierdut cunoștința. Eforturile medicilor care erau în cameră n-au reușit să mă readucă la viață și atunci m-au aruncat sub prici. Cât am stat acolo? Zile? Nu știu. Mizeria fiziologică în care eram m-a adus la realitate, iar insultele și amenințările m-au reintrodus în atmosferă. Mă mișcam foarte greu și ceea ce era mai alarmant pentru mine, prezentam o hematurie. Programul zilei se desfășura după același tipic și, fiindcă nu puteam răspunde prompt la comenzi, orice mișcare era foarte dureroasă. Îl aud pe Mărtinuș: „*Ce-i, banditule, nu vrei să te*

miști mai repede? Aplicați-i tratamentul'. Am fost luat în primire, m-au imobilizat și mi-au ordonat să deschid gura și unul din ei a început să-mi toarne apă pe gât dintr-o cană de 2-3 litri. Ca să nu mă înec, am înghițit toată apa, în timp ce mă gândeam la înțelepciunea poporului – *tot răul este spre bine* – pentru că pedeapsa lor era o binecuvântare pentru mine, îmi tratau în mod empiric hematuria și acest tratament s-a repetat câteva zile. Eram dezorientat: ce va mai urma? Eram îngrijorat și pentru faptul că mai rămăsesem doar câțiva bandiți declarați ireeducabili și irecuperabili, dar dezorientarea mea se datora și pierderii noțiunii timpului (nu mai știam ce zi este pentru că nu știam câte zile am stat aruncat sub prici).

Într-o dimineață am fost obligați să asistăm la un spectacol pus în scenă de colegii noștri torționari. O ceremonie macabră simula intrarea lui Isus în Ierusalim. Scene teribil de obscene, vocabular trivial, gesturi reprobabile ce nu pot fi redată. Atunci am aflat că este Duminica Floriilor, căpătând astfel un reper de orientare în timp.

Paroxismul din Săptămâna Mare

A urmat Săptămâna Mare în care colegii torționari și-au dat măsura degradării lor. A fost o săptămână grea, o adevărată săptămână a pătimirii noastre. Au fost parodiate toate miturile creștine, toate ritualurile și rugăciunile au fost pângărite și s-au rostit cele mai murdare expresii la adresa bisericii, o adevărată insultă adusă limbii române. Cât despre *Răstignirea* și *Învierea* lui Isus, colegii noștri au făcut risipă de un vocabular murdar și indecent, de gesturi și atitudini grotești care au întrecut orice imaginație. Dacă nu i-aș fi cunoscut pe unii dintre ei destul de bine înainte de declanșarea experimentului, poate că surprinderea n-ar fi fost atât de mare. În secțiile de psihiatrie prin care am trecut ca medic am văzut și auzit cele mai fantastice înlănțuiri de idei ale unor minți rătăcite, dar, atunci, comportamentul colegilor mei depășea cu mult ce

știam eu din cărți și din practica medicală. Amintirile sunt vii și-mi biciuiesc adesea memoria, tulburându-mi liniștea. Cum a fost posibil?

Bine ar fi ca omul să nu fie pus în situațiile prin care am trecut noi, pentru că omul, în situații limită, devine o pradă ușoară a procesului de disoluție și face saltul în biologic, comportându-se ca în existența sa primară, când, pentru supraviețuire, toate acțiunile sale răspund numai apetențelor biologice.

Trecuseră, de acum, cinci luni și se părea că experimentul își atinsese limitele. Cei mai mulți dintre colegii noștri, sub presiunea terorii, cedând și-au făcut demascarea complet și, ca atare, au fost scoși din mijlocul nostru, al „bandiților”, și trecuți în Purgatoriu, cu un pas mai aproape de grupul de presiune. Au mai rămas „bandiți” și „criminali” doar câțiva dintre noi, considerați rebuturi sociale, ireeducabili și deci irecuperabili pentru noua societate. Am fost izolați și obligați să păstrăm aceeași poziție fixă a *Gânditorului de la Hamangia* sub supraveghere continuă și, în plus, am fost folosiți ca material didactic pentru ca cei din Purgatoriu să deprindă alfabetul terorii.

Pentru că noi, „bandiții”, reprezentam acum o cantitate neglijabilă, preocupările torționarilor s-au îndreptat asupra neofiților din Purgatoriu pentru a le susține demersul și a-i ajuta să-și consolideze noua orientare. Activitatea din camera noastră s-a desfășurat după un plan bine articulat și judicios conceput, programat în trei etape succesive, reprezentând ultimele acte ale spălării creierului. Cele trei etape au fost: **demascarea publică, critica și autocritica.**

Demascarea publică

Demascarea publică a fost un act de conștiință care certifica desprinderea deținutului politic de trecutul lui banditesc și oficializa intrarea într-un nou ciclu de viață, un ritual care simboliza mitul faustic de naștere a omului nou, de fapt transformarea omului în contrariul său.

Fiecare dintre colegii mei și-a demascăt activitatea criminală în cadrul unei organizații subversive a cărei ideologie criminală i-a transformat și pe ei în criminali. Dovadă evidentă a acestei activități criminale, spuneau ei, au fost actele de sabotaj la care participaseră, acțiunile de spionaj, ajutorarea celor care duceau lupta în munți ... Dacă nu i-aș fi cunoscut pe unii dintre cei care debitau asemenea enormități, poate i-aș fi crezut, dar totul era o încercare disperată de salvare. Omul supus traumelor fizice și psihice extreme prezintă tulburări mnestice, iar confabulația vine să umple aceste goluri mnestice. Cu aceeași detașare recunoșteau că sunt vinovați, își asumau acuzele și mulțumeau colegilor torționari că i-au ajutat să vadă adevărul și declarau că acum sunt hotărâți să lupte împotriva celor care mai gândesc și mai acționează împotriva regimului comunist. Demascarea publică a urmărit și a și reușit desprinderea deținutului politic de crezul său politic și social, despărțirea de idealul său de viață; ea a certificat renunțarea la propriile sale convingeri, credințe și aspirații și, poate că cel mai dureros angajament al colegilor mei a fost renunțarea la legăturile sacre de sânge și de suflet cu cei dragi și cu familiile lor. Demascarea publică a adâncit și mai mult fisura produsă în structura internă a omului, făcând-o de netrecut, fără șansă de întoarcere la starea de început.

Critica

Critica a fost una din operațiile cele mai dificile care l-au extras pe om din matricea lui socială și, secționând cordonul ombilical, i-a întrerupt comunicarea vitală cu lumea în care s-a născut, a trăit și s-a format. Critica în care s-au lansat colegii noștri, sub amenințarea terorii, a completat și adâncit fisura din sufletul lor, netezindu-le calea pentru despărțirea definitivă de lumea din care proveneau. Nimic nu a fost cruțat, totul a fost pus în discuție, totul a fost contestat și pângărit: societatea, școala, biserica, familia.

Societatea în care ne-am născut, am trăit și care, implicându-ne, ne-a oferit șansa de împlinire, a fost „injustă și amorală”, „putredă” și „de-a dreptul odioasă” și, ca atare, „trebuie distrusă și sfărâmată din temelii și aruncată la lada de gunoi a istoriei”. Această societate era caracterizată ca una în care „exploatarea celor mulți este instrumentată de o clică de politicieni veroși” și „trebuie să piară și să fie înlocuită cu o nouă societate mai bună și mai dreaptă, în care oamenii muncii să beneficieze de aceleași drepturi, după modelul oferit cu mărinimie de țara sovietelor”.

Școala în care am învățat și care ne-a definit personalitatea, înscriindu-ne în orizontul culturii, n-a fost decât „un instrument de pervertire a educației noastre care a condus la deformarea gândirii și la mutilarea conștiinței noastre, la amputarea viselor și la sufocarea aspirațiilor noastre” și „noi, noi cei de aici, suntem victimele acestui perfid sistem educațional”. „Lumina vine de la răsărit, de aceea să ne străduim și să ne însușim învățăturile marilor dascăli sovietici”. Cumplită rătăcire și cât de adânc a pătruns morbul degradării în mentalul colegilor mei și mulți dintre ei – minți strălucite – au căzut victime acestui machiavelic demers.

Biserica în care am crezut și care a contribuit din plin la conturarea profilului nostru moral, cultivând partea cea mai de taină a ființei noastre, n-a fost decât „o sursă inepuizabilă de otravă care a înveninat sufletele oamenilor, adormindu-le rațiunea și înrobindu-i pentru totdeauna unui mod de viață smerit, de supușenie și renunțare, la o condamnată sclavie”. În camera noastră, Dumnezeu a avut cel mai mult de plătit, abjurat și insultat de cei care până mai ieri își zdreleau genunchii în rugăciuni, prosternându-se și cerându-i ajutor.

Patria, marea noastră familie națională și simbol al devenirii noastre istorice, a fost contestată și repudiată de colegii noștri. Ea, patria, „reprezintă un amalgam de etnii în care elementul slav este preponderent” și de aceea, „prezența alături și în sânul mării patrii a comunismului sovietic, a proletariului internaționalist, este singura justificare a existenței sale”. Saltul de la un naționalism șovin la negarea etnicității și a patrimoniului spiritual al

comunității de limbă și de suflet, confirma, fără de tăgadă, cât de departe s-a ajuns cu ruina structurilor psihologice a colegilor și prietenilor mei.

Familia, leagănul sfânt al copilăriei noastre, izvorul nesecat al tuturor resurselor noastre biologice și spirituale, izvorul de nădejde al deznădejdilor noastre și sursa de liniște a vieții noastre bântuită de neliniște, n-a fost decât „o retortă în care disponibilitățile și inocența noastră au fost speculate în vederea structurării unui robot insensibil și amoral, a unui monstru cu chip de om și, de aceea, această familie, cuib de viespi, trebuie renegată”. A fost asaltul final și cel mai greu de înțeles și de suportat, îndreptat împotriva familiilor noastre. „Familia poartă vina nenorocirilor noastre”, spuneau colegii mei, „a deformărilor noastre, de aceea este de condamnat”. Ascultam îngrozit acuzele nimicitoare aduse părinților, fraților, soțiilor și iubitelor noastre. Am fost martorul unui sacrilegiu absurd și păgân în acest colț de infern, unde fiii își devorau părinții, tații erau puși la stâlpul infamiei, iar mamele siluite de pruncii lor și unde colegii mei, prinși în mrejele patologicului, își renegau originea și, disperați, își doreau un nou început, fără amintiri și fără să mai trăiască în umbra protectoare și în binecuvântarea celor care le-au dat viață. Multe blestemății și multe abdicări, multe acte reprobabile și multe rostiri absurde s-au petrecut în „camera 1 subsol”, dar nici una din aceste absurdități n-a întrecut sacrilegiul adus familiilor noastre (injuriile proferate împotriva taților noștri și sacrificarea mamelor noastre). Acest spectacol absurd a scos în evidență hidoșenia a ceea ce zace în om și poate fi scos la iveală în situații critice de viață.

Dar critica s-a îndreptat și asupra noastră. Fiecare dintre noi a fost analizat cu minuție, i s-au întocmit biografii imaginare și i s-au atribuit origini incerte. Întreaga noastră existență a fost pusă în discuție. În primul rând paternitatea noastră a fost pusă sub semnul întrebării, căci „dacă mama este într-adevăr aceea căreia noi îi spunem «mamă», oare tatăl este cu adevărat cel căruia îi spunem «tată»?” Și, Doamne, mulți au mai renunțat la tatăl lor! Nimic nu a fost cruțat: nici modul nostru intim de viață, nici cercul nostru de prieteni, nici valorile în care am crezut, nici munca noastră. Totul și toate au fost încărcate cu attribute profanatorii și scandaloase și, de

aceea, trebuiau puse la zidul rușinii, iar noi trebuia să ne lepădăm de ele cu patologică frenezie. Nu a fost trecut nimic cu vederea; nici cele mai tainice cute ale sufletului n-au scăpat de analiză, de împrôșcare cu noroi, de siluire. Nici un gând, nici o dorință și nici o pasiune n-au fost lăsate să sălășluiască în memorie, totul a trebuit să fie scos la iveală, terfelit și apoi înecat în mîlul unei existențe desperate, dar *singura*, spuneau tortionarii noștri, *posibilă*. Nici înfățișarea noastră n-a fost scăpată de strâmba lor judecată. Într-o zi, fiind scos în mijlocul camerei, Mărtinuș se adresează tovarășilor lui: „*Uitați-vă la banditul acesta, uitați-vă ce monstru a putut să conceapă burghezo-moșierimea! O să-l punem într-un borcan cu spirt sau într-o cușcă de fier, să fie „vestigiu” pentru generațiile viitoare*”. Cât de mult au fost batjocorite candorile noastre și cât de brutal au fost sugrumate speranțele, credințele și aspirațiile noastre. Fiecare dintre ei a fost obligat să se autodisece, să-și prezinte textura intimă a ființei lor și apoi să renege, să condamne tot ce îi aparține, căci, numai repudiind trecutul, numai vidat de propria-i identitate poți fi apt de restructurare, de modelare și de asimilare a unei noi identități. Cât de mult am tăcut și cât de scump am plătit tăcerea mea!

Urmăream cu îngrijorare deriva colegilor mei, dar înțelegeam profundele dereglări psihice produse de teroare. Este omul oare atât de fragil, de vulnerabil? Dacă prietenii mei, cu o structură psihologică bine articulată și susținută de o cultură mult peste medie, au cedat relativ ușor, atunci care va fi evoluția celor mulți, lipsiți de cultură și aflați într-un stadiu de dezvoltare prepsihologic care, din păcate, alcătuiesc majoritatea? Ținând seama de torturile groaznice la care am fost supuși, le înțelegeam suferința și cedarea. Limitele lor de suportabilitate odată depășite, nu mai erau ei cei pe care îi cunoșteam bine, erau opusul lor. Priveam cu spaimă cum, zi de zi, își schimbau înfățișarea și comportamentul. Observam pe viu disocierea personalității lor, spargerea în bucăți a unității și integrității într-o mare varietate de modele comportamentale, care mai de care mai abnorme, ceea ce traducea lipsa de coeziune și sincronizare a proceselor psihice fundamentale. În fiecare zi fiecare dintre ei devenea un altul, un reziduu din el însuși,

nu-și mai cunoștea propria istorie individuală și se lepăda de toate legăturile ce-l ținuseră pe linia de plutire.

Îi priveam pe furie pe colegii mei (pentru că și de acest gest nevinovat eram lipsiți) și vedeam doar chipuri întunecate, priviri tulburi și mișcări necontrolate, ceea ce trăda starea de agitație psiho-motorie de care erau stăpâniți. Într-atât se schimbaseră încât erau de nerecunoscut. Nu aveam voie să-i privesc, deși nu ar fi fost o privire de reproș, ci una de înțelegere, pentru că în camera noastră privirea era o culpă. Când, într-una din zile, aflându-mă în poziția fixă, cu privirea în pământ, unul din bunii mei prieteni, trecut acum de partea cealaltă, a venit la mine și a început să mă insulte și să mă lovească, am ridicat capul sus și, în ciuda interdicției, l-am privit drept în ochi. În clipa aceea, reacția lui a fost cu totul neașteptată. Surprins de îndrăzneala mea, s-a dezlănțuit așa cum nu-i era firea și a început să urle la mine: „*De ce mă privești, banditule, vrei să mă intimidezi, vrei să mă întorci din drum, vrei să revin iarăși la ceea ce am fost?*” și a început să mă lovească cu putere cu pumnii, după care am fost tras jos pe ciment și m-a călcat în picioare, în sprijin sărindu-i un alt prieten comun.

Cât de mult s-au schimbat colegii mei! Rezonanța afectivă dispăruse cu totul și întregul lor comportament era polarizat numai asupra propriei persoane, afișând un indiferentism agresiv față de suferințele noastre, pe care tot ei ni le provocau. Le surprindeam plăcerea instinctuală de a provoca și întreține suferințele noastre atunci când, stăpâniți de o furie oarbă, se năpusteau asupra noastră, lovindu-ne în neștire. Din privirea lor tulbure și agresiunea verbală, colorată cu cele mai abjecte necuviințe, răzbătea ura de care erau stăpâniți, dar și disperarea indusă de abdicarea la care consimțiseră într-un moment de slăbiciune. Atitudinea noastră îi incita la violență. Desprinși de noi printr-un proces de inversiune psihologică, afișau cu nonșalanță o apreciere deformată a propriei lor persoane și, mai ales, a rolului ce-l aveau în monitorizarea noastră: „*De noi depinde soarta voastră*” ne repetau mereu și, din demersul lor de până acum, îi credeam în stare de orice act necugetat și chiar de crimă, așa cum au fost uciși atâția colegi de suferință de-ai noștri.

Autocritica

Autocritica – ultima etapă a demascării și ultimul act al procesului de spălare a creierului, a fost un spectacol pe cât de umilitor și degradant, pe atât de convingător și veridic, care a demonstrat fragilitatea psihicului uman în fața terorii sălbatice, practică de om împotriva semenului său cu scopul de a-l transforma pe acesta în contrariul său. Autocritica reprezenta un amestec incongruent de exagerări și confabulații, de acțiuni inventate și dialoguri ipotetice, o logoree dezinhibată care atesta, pe de o parte, lipsa de coerență a gândirii și absența coeziunii funcțiilor psihice, iar pe de altă parte, frica, spaima indusă de tortură, de repetarea ei și a suferințelor conexe, ceea ce stimula căutarea unei strategii de apărare și, în lipsa acesteia, singura șansă de supraviețuire fiind alăturarea la grupul torționarilor. Zi de zi și seară de seară, până târziu în noapte, asistam la un spectacol de autoflagelare, de exorcizare și sinucidere morală, în care autoacuzările, autocondamnarea și asumarea crimelor imaginare se rostogoleau ca un torent de lavă încinsă peste nedumeririle mele și se repetau mereu și mereu, ca un ecou lugubru, în variante care mai de care mai apocaliptice, până la autointoxicare.

Rând pe rând, colegii mei smulși din Purgatoriu se prezentau la eșafod pentru a-și sacrifica și ultima punte cu trecutul, cu viața amputată de arestare, cu destinul frânt înainte de vreme. Fiecare își dezvăluia întreaga viață, copilăria, adolescența, tinerețea, întâlnirea cu rezistența în termeni cât mai negativi, precum și rolul nefast al celor care le-au fost mentori și le-au îndrumat pașii pe căi greșite. Descriau cu lux de amănunte mediul viciat în care au fost crescuți, pervertirile la care au fost supuși, îndemnurile la încălcarea ordinii sociale și disprețul față de clasa muncitoare. Autocritica a fost o adevărată lobotomie psihică, o tehnică de golire a minții, de pregătire pentru reeducare, de trecere în custodia torționarilor care îi vor modela pe colegii noștri după chipul și asemănarea lor, conform intențiilor și intereselor partidului și îi vor transforma în simple elemente de execuție în angrenajul social. Toată viața, în continuare, vor fi dirijați să

acționeze numai la sugestie sau ordin și vor fi supravegheați tot timpul „cu biciul în mână” pentru a nu mai greși și a face cale întoarsă în infernul din care abia au scăpat.

Este greu de înțeles acest proces de dezorganizare a universului psihologic uman de către cei din afara experimentului, dar când îl trăiești zi de zi, clipă de clipă, își are justificare. Confesiunile colegilor mei frizau patologicul, dar, oare, cei care conduceau pe ce poziție se aflau? Mărtinuş Alexandru, torționarul șef, din când în când testa sinceritatea, buna credință și disponibilitatea colegilor mei reeducați de a se angaja total în lupta împotriva lumii vechi și a dușmanilor de moarte ai comunismului. Vineații principali erau americanii care se pregăteau să invadeze lagărul comunist.

– *Ce-ați face dacă, totuși, va izbucni conflictul între lagărul imperialist și lagărul comunist?*

– *Vom lupta cu arma în mână împotriva celor mai mari dușmani ai omenirii*”, răspundeau în cor colegii mei.

– *Dar dacă în rândurile invadatorilor s-ar afla și părinții și frații noștri?*

– *Dacă tatăl meu ar fi dincolo de baricade, eu cu mâna mea l-aș împușca pe tatăl meu*, a răspuns unul dintre noii prozeliti (Dinu M.) și, atunci, fără să mă controlez, am izbucnit:

– *Nuuuu! Nuuu!... Nimeni nu-și poate ucide tatăl.*

Adunasem prea multă revoltă în sufletul meu, nu mai puteam suporta, era prea mult. Știam că voi plăti scump, dar merita. Totul era clădit pe minciună și ură. Colegii mei voiau să se salveze și, când supraviețuirea este amenințată, omul este capabil de orice crimă morală și fizică. În cameră s-a așternut o liniște de mormânt și liniștea se prelungea nepermis de mult, tensiunea creștea, era greu de prevăzut ce va urma. Un ordin scurt „*Culcarea!*”, a întrerupt așteptarea, și de data aceasta „șeful” a fost învins, cine știe? Poate că, gândindu-se la tatăl său, și-a dat seama de capcana în care căzuse. A urmat o noapte grea pentru mine, n-am mai putut adormi. Întrebările mă asaltau și trebuia să găsesc răspunsuri. Dar oare erau?

Cum a fost posibil să se întâmple toate câte s-au întâmplat în „camera 1 subsol”? Teroarea instituită la Pitești, tortura de care colegii mei au făcut risipă, acuzele, amenințările și umilințele

la care am fost supuși au creat o stare de minimă rezistență, cu urmări imprevizibile. Sub teroare orice împotrivire a fost sfârșită, iar modificările la nivelul structurii psihologice au fost devastatoare. Pe acest fond de destrucție a psihicului s-a dat asaltul final și, printr-un proces de condiționare dirijată și psihoinducție negativă s-a purces la modelarea și remodelarea psihicului individual și colectiv, producându-se o inversiune psihologică cu urmări pe termen lung, de cele mai multe ori irecuperabile.

Să fii martor la un spectacol faustic de inversiune psihologică, să asști la disecarea ființei umane, să-i analizezi componentele și, apoi, să urmărești reasamblarea lor în așa fel încât să rezulte o copie fidelă a acelor care au executat operația, este o ocazie unică, un fenomen tulburător, care fie te prăbușește, fie îți deschide orizonturi nebănuite asupra omului. Lucid și, încă, cu mintea întreagă, m-am hotărât să observ totul în jurul meu și să nu uit nimic. Când, în toiul demascărilor, de-a dreptul stupefiat, ascultam limbajul violent, blasfemiile și ritualurile de magie neagră ale colegilor mei, cu care erau batjocorite credințele și idealurile noastre și când vedeam înrâncenarea și angajamentul total în ceea ce spuneau și făceau, mă întrebam dacă, într-adevăr, ei credeau în tot ceea ce spuneau și făceau. Da, credeau și aveau convingerea fermă în demersul lor, tot așa cum crezuseră și atunci când, în libertate, se angajaseră în activitățile anticomuniste, fiind conștienți de consecințele ce-i așteptau. Știau că-și riscă libertatea și chiar viața și, totuși, și-au asumat riscul.

Hăituit și înfricoșat, căutam explicații și soluții pentru ieșirea din această criză existențială, care depășea cu mult orice închipuire. În primul rând trebuia să profit de șansa, de extraordinara șansă de a participa în calitate de victimă, dar și de martor, la un experiment unic în istoria omenirii, experiment bine articulat și magistral regizat de niște profesioniști ai crimei, experiment ce și-a propus transformarea omului în contrariul său. Formația mea științifică mă obliga să urmăresc pas cu pas desfășurarea acestui proces psihopatologic, să observ, să înregistrez și să nu uit nimic pentru ca să pot trage concluzii veridice, cu atât mai mult cu cât eram parte din materialul de lucru supus prelucrării.

Schimbarea structurii psihologice umane a fost considerată cheia succesului în tentativa formării omului nou, „visul de aur” al tuturor mișcărilor social-politice și confesionale și comuniștii au reușit. La Pitești am simțit și am trăit din plin rezultatul acestei pedagogii sovietice, aplicată cu sârg de colegii și prietenii mei. Ciomagul și cuvântul au fost instrumentele cu care s-a operat cu dezinvoltură, instrumente cu care s-a acționat în forță, fără discernământ, metode prin care s-a încercat să se comute gândirea umană pe altă lungime de undă. Iar rezultatele nu s-au lăsat așteptate. La Pitești am fost confrunțați cu situații cu totul noi, pentru care în sistemul nostru cognitiv nu existau schemele și scenariile corespunzătoare, care să ne ghideze comportamentul. Ne-am trezit într-o situație cu totul nouă și total descoperiți în fața pericolului, așa încât capacitatea de evaluare a situației și de luare a deciziilor adecvate situației au fost blocate și, astfel, conduita a fost incertă și necorespunzătoare situației. Lipsiți de orientare și fără nici un punct de sprijin, cei mai mulți dintre colegii și prietenii mei, s-au rătăcit și au fost prinși în malaxorul devorator de suflete și vieți omenești.

În timp ce evoluția speciei, de-a lungul mileniilor a selectat, prin tatonări riscante și încercări disperate, structuri eficiente, stabile și integratoare și a reușit să contureze o entitate complexă, armonios asamblată și cu simț de răspundere, cu inițiative îndrăznețe și capacități creatoare, demnă de a purta numele de om, experimentul Pitești, într-un timp record, a reușit să parcurgă etapele în sens invers și să ne ofere un **anti-om**.

5. PSIHOTRAUMELE

Psihotrauma este o formă specială de lezare a psihicului, ca urmare a unei experiențe de viață copleșitoare trăită în interiorul unui climat de patologie socială. Așadar, psihotrauma este un proces psihopatologic individual și colectiv, determinat de o experiență socială traumatică care depășește cu mult posibilitățile de stăpânire și șansele de ieșire din situația traumatică creată de forțe ostile care urmăresc destrutturarea psihicului uman și înrobirea unui popor în scopul exploatării lui. Trauma psihică se exprimă printr-un complex de trăiri tulburătoare, însoțit de un sentiment de neajutorare și lipsă de apărare și este simțită ca o abandonare a destinului, urmare a dereglării profunde a funcțiilor fundamentale ale psihicului uman.

Psihotrauma este un proces dinamic, în continuă dezvoltare, a cărui evoluție este dictată de factorii subiectivi ce țin de structura neuro-psihică proprie fiecărui individ și de factorii obiectivi, care acționează direct asupra individului, precum și de circumstanțele traumatiche în care se exercită teroarea. Interferența factorilor subiectivi și obiectivi dictează forma și evoluția traumei psihice care are un curs ascendent în postdetenție pentru că și condițiile de trai oferite deținuților politici după eliberare sunt la fel de traumatiche: supraveghere continuă, mereu arestați și anchetați, ocoliți de toți și izolați într-o tăcere amenințătoare. Astfel sunt nevoiți să trăiască în mod acut sindromul de respingere.

Diversitatea traumei psihice

Traumatizarea psihică este un proces evolutiv care nu trece odată cu îndepărtarea evenimentelor traumatiche care au generat-o, ci se menține în stare latentă multă vreme, uneori toată viața și are tendință la autoreproducere. Percepția traumatizării este stocată în memorie sub formă de scheme traumatiche care se păstrează indefinit și care se pot ușor reactiva la

întâlnirea cu o nouă situație traumatică sau la confruntarea cu stimuli externi sau interni care amintesc de evenimentele traumatiche inițiale. În caz că victima este obligată să-și ducă viața în continuare în condiții la fel de traumatiche, așa cum au fost nevoiți deținuții politici să trăiască, trauma psihică se consolidează și chiar se agravează, punând în pericol echilibrul psihic și așa destul de fragilizat în urma traumelor la care au fost supuși aceștia, cu urmări imprevizibile și pe termen lung.

Psihotraumele au identitate proprie, aparțin fiecărei victime în parte și poartă amprenta specifică individuală, sub forma unei trăiri vitale de discrepanță între factorii situaționali amenințători și posibilitățile personale de stăpânire, producând, astfel, o zdruncinare a înțelegerii de sine și de lume. Dacă traumele fizice sunt vizibile și, ca atare, pot fi constatate cu ușurință și se poate face o evaluare a gradului de afectare și în măsura posibilităților, se pot lua măsuri de remediere, în schimb, traumele psihice sunt și rămân invizibile, nelocalizate precis și interesând psihicul în întregul său. Nu pot fi inventariate și nici evaluate, cuantificarea lor făcându-se în mod indirect, prin alura tragică și durerea mută a victimelor, printr-un comportament reținut, sobru, ca o umbră care trece fără să lase urme.

Psihotrauma exprimă o secvență de viață sfâșietor de tristă resimțită ca o strivire a forului interior invadat de temeri nedefinite și devoratoare, ca o apăsare copleșitoare care suprimă orice gând, orice inițiativă și orice încercare de împotrivire, ca o alunecare în gol, fără nici o șansă de salvare, ca o abandonare a destinului. Complexitatea structural-funcțională a psihicului uman, afectarea în grade diferite a diverselor sale compartimente, contextul și modul de adresabilitate precum și duritatea factorilor traumatogeni, conferă psihotraumei o gamă largă de manifestări, exprimate printr-o mare varietate de modele comportamentale, care, de cele mai multe ori, frizează patologicul.

Conduitele anormale, declanșate de traumele psihice, sunt expresia pierderii capacității de reglare și coordonare a reacțiilor de autoprotecție și anulării funcțiilor de adaptare și integrare, cu consecințe grave și pe termen lung. Dacă traumele psihice nu sunt gestionate în timp util și

în mod responsabil, urmările devin catastrofale. Psihotrauma se constituie în placa turnantă a dezintegrării psihice, a disoluției personalității, cu răvășirea funcțiilor fundamentale psihice (cognitive, afectiv-emoționale și de execuție), cu dereglarea profundă a sistemului de valori și motivații, cu răsturnarea de planuri existențiale și anularea sentimentului de coeziune umană și socială, aruncând victima într-o stare de moarte psihică. Ajunse în acest stadiu, victimele sunt pregătite și apte pentru restructurarea universului lor psihologic, pentru remodelare, potrivit intențiilor și intereselor inițiatorilor experimentului traumatic.

La Pitești, trauma psihică a dominat universul nostru psihologic și a decis evoluția ulterioară a multor deținuți. Debutul brusc și brutal al procesului de reeducare, survenit în afara orizontului de așteptare, a fost cu atât mai nociv cu cât teroarea și schingiuirile sălbatice la care am fost supuși au fost exercitate de prietenii și colegii noștri de suferință. Stresul psihic a fost atât de puternic încât a produs un blocaj psihologic total, o aplatizare a reactivității generale și o totală anestezie emoțională. Am trăit atunci clipe de groază, mă simțeam prins într-un bloc de gheață care nu numai că-mi limita orice mișcare și orice gând, dar mă și strivea pe încetul, sugrumându-mi răsuflarea. Și, pe deasupra, eram alungat din grupul de apartenență care, în detenție, constituie un punct de sprijin pentru supraviețuire. Șocul emoțional, agravat și de lipsa de comunicare dintre noi, a generat o stare afectivă specială care a dus la pierderea încrederii de bază față de semenii și, în același timp, pierderea încrederii în fiabilitatea propriilor cogniții, fapt ce a condus la zdruncinarea traumatică a înțelegerii de sine și de lume pentru că, atât măsurile de protecție și întrajutorare, cât și amenințările proveneau din aceeași sursă, de la prietenii și colegii noștri de suferință. Această situație traumatică în care am fost antrenați fără nici o șansă de salvare, a hotărât destinul unor colegi. Sosise clipa când drumurile noastre s-au despărțit. Unii dintre colegii și prietenii mei, copleșiți de tragismul situației, și-au pierdut motivațiile de a se salva și, renunțând la orice împotrivire, au cedat, rămânând la discreția tortionarilor. Și-au însușit toate acuzațiile aduse, și-au asumat crime imaginare și, pentru a supraviețui, s-au alăturat celor care îi terorizau și, împreună, au acționat la torturarea și schingiuirea prietenilor și

colegilor lor de suferință. Sfârșitul acestei încheștări fratricide a fost dramatic, ei s-au salvat murind psihic, iar ceilalți s-au salvat prin suferințe cumplite și moarte biologică.

Cum se transformă omul supus terorii

Există o explicație științifică plauzibilă care să justifice transformarea atât de radicală a omului supus terorii, încât să-i schimbe viața și să-l scoată pe acesta de pe făgașul normal al existenței sale? Cercetări din domeniul psihopatologiei și al disciplinelor conexe, dar și din sfera științelor umaniste furnizează suficiente date care să explice, cel puțin în parte, atât comportamentul normal, cât și pe cel patologic, transformarea radicală a naturii umane, în condiții improprie de viață. Numitorul comun al întregii activități umane, atât a celei pozitive, cât și a celei negative, este psihicul uman. Psihicul este generat de creier sub acțiunea directă a factorilor de mediu. Așadar, cei doi factori determinanți ai psihicului uman sunt: sistemul nervos (creierul), ca mecanism de comunicare cu mediul în care trăiește omul, și mediul socio-cultural, ca factor determinant, cauzativ.

Activitatea psihică este rezultatul funcționării normale și unitare a creierului. Fiecare structură nervoasă participă la edificarea vieții psihice, fiecare îndeplinind o anumită operație logică și toate la un loc realizând integritatea structurii psihologice. Influența hotărâtoare în funcționarea psihicului o are modul de existență socială a omului care determină transformări esențiale în organizarea creierului și, implicit, a psihicului, prin dezvoltarea de capacități funcționale multiple și variate, creierul devenind organul activității psihice. Nici un proces psihic nu se poate realiza în afara creierului și a funcționării sale unitare sau în afara acțiunii informațiilor primite din mediul socio-cultural. Așadar, informația este materia primă a creierului, care contribuie la realizarea unui psihic de natură socială și de esență informațională.

Universul psihologic al omului este o construcție complexă, rezultat al calității sistemului nervos (creier) și al mediului socio-cultural, o sinteză a zestrei ereditare, conjugată cu valorile mediului socio-cultural, care îl ancorează pe om în realitatea prezentă. Orice intervenție agresivă asupra sistemului nervos sau/și asupra mediului social se răsfrânge asupra activității psihice.

În condiții de catastrofe sociale (iar detenția comunistă, ca și regimul comunist instaurat în România au fost adevărate catastrofe sociale pentru cei peste două milioane de deținuți politici, când asupra acestora s-a exercitat în mod direct și brutal o teroare continuă și când nici o șansă de evadare din această situație traumatică nu a fost posibilă) universul psihologic intră într-un proces de disoluție. Acesta este momentul critic când deținutul politic, aflat sub strictă supraveghere și control omnipotent, este supus unui proces intensiv de reeducare și când poate asimila noi valori sociale și norme de conduită cu totul contrare celor anterioare, de care a fost depozat prin teroare. În aceste condiții de minimă rezistență, stresul emoțional puternic favorizează interiorizarea noilor valori și norme, ca singura alternativă de supraviețuire, cu care de altfel se și identifică, desăvârșindu-se, astfel, schimbarea totală a universului psihologic și transformarea omului în contrarul său.

Traumele psihice și fizice se conectează cu tulburări fiziologice, modificând condițiile de funcționare ale creierului, cu influență directă asupra psihicului. Activitatea psihică este unitară și este dependentă de organizarea structural-funcțională a creierului. Pentru o eficiență maximă, creierul trebuie să se afle într-o stare de echilibru și confort fiziologic optim pentru a asigura o excitabilitate și reactivitate maximă ca să poată răspunde prompt și adecvat provocărilor venite din partea mediului social. Când fiziologia creierului este tulburată, activitatea acestuia este profund dereglată, cu repercusiuni directe asupra psihicului, în virtutea faptului că fiecare act psihic este mediat fiziologic, printr-o suită de reacții biochimice și biofizice.

Tulburările fiziologice de la nivelul creierului declanșează o stare de excitație extremă cu inducerea unei crize psihosociale severe ce antrenează un comportament agresiv, cu nesocotirea

normelor de conduită și violarea legilor care monitorizează relațiile interpersonale, astfel încât se pot comite acte de violență ce pun în pericol viața celor din jur.

La Pitești, în cadrul experimentului de reeducare, am fost și martor, dar și victimă a comportamentului agresiv al colegilor și prietenilor mei, victime ei înșiși ale procesului de inversiune psihologică indus de teroare. Sub presiunea continuă, odată cu anihilarea capacității de rezistență, unii au cedat și s-au alăturat celor care exercitau cu bună știință teroarea și au început să acționeze împreună cu aceștia asupra noastră, a celor care nu voiam și nu puteam să renunțăm la identitatea noastră. Colegii mei, sub acțiunea terorii, s-au rupt de realitate și și-au construit un Eu inadecvat social, adică închiși în propriul lor univers informațional cu care se confruntau, nu mai puteau judeca obiectiv.

Căderea în necunoscut a torționarilor

În „camera 1 subsol” a închisorii Pitești, trăiam în lumea paradoxului. Tragedia nu era a noastră, a victimelor, ci a lor, a celor care ne torturau. În urma schingiuirilor sălbătice la care eram supuși, noi ne alegeam cu capete sparte, cu ochi umflați, cu coastele și oasele membrilor rupte, dar drama lor interioară, disperarea lor, spaima lor provocată de căderea liberă în necunoscut era mult mai mare. Ei trăiau, în mod conștient, drama lui Lucifer, care, decăzând din starea de grație, din gloria lui inițială, face eforturi disperate de a antrena după sine pe cei mai mulți și, dacă s-ar putea, chiar pe toți, pentru a-i dovedi Creatorului că el, Lucifer, are dreptate și, mai ales, pentru a-și demonstra sieși, validitatea demersului său. Aici, în „camera 1 subsol”, noi victimele reprezentam o provocare; încăpățânarea noastră de a nu ceda, declanșa o criză de agresivitate ieșită din comun. Noi, victimele, eram un reper la care colegii mei se raportau mereu, eram oglinda în care ei își vedeau chipurile deformate, eram paradisul din care ei se expatriaseră, eram obstacolul de netrecut pentru liniștea lor. Eram, de asemenea, o piedică în calea salvării lor

și de aceea se năpusteau asupra noastră și ne torturau în mod bestial ca să cedăm și noi odată, pentru ca să nu mai existe nimeni care să poată ridica un deget acuzator asupra lor.

Patogeneza psihotraumelor este complexă și are la bază o experiență traumatică în care a fost antrenată ființa umană. Secolul XX a pus la dispoziția istoriei un nou model antiuman de existență socială, care a schimbat radical structura statală a popoarelor căzute sub blestem comunist și a modificat profund structura psihologică a ființei umane. România ocupată de sovietici, ajutați de agentura comunistă autohtonă și de un mare număr de colaboratori (în special intelectuali de valoare), a fost supusă, mai bine de jumătate de secol, unor presiuni extreme, înscriind una din cele mai negre pagini din istorie. Asaltul continuu și progresiv al constrângerilor și al măsurilor coercitive a condus la prăbușirea structurilor sociale specifice, la alterarea sistemului de relații care a generat tensiuni între oameni și a stimulat lupta necruțătoare pentru existență, pentru adaptare și integrare în mediul ostil și advers creat cu bună știință de sovietici.

Teroarea exercitată asupra întregii populații a acționat simultan și succesiv, în valuri repetate și a produs traume fizice și psihice multiple, secvențiale, fiecare episod traumatic lăsând urme adânci în mentalul victimelor și fiecare nou val redeschizând rănilor anterioare, subminând rezistența și grăbind, astfel, cedarea în fața șantajului traumatic.

Teroarea, cu amenințările și acuzele grave, cu emoțiile negative (frica, spaima de nimicire și iminența morții), cu loviturile sălbatice și cu durerile insuportabile, cu izolarea strictă și lipsa totală de informații, cu condițiile inumane de viață, cu înfometarea programată și starea de mizerie fiziologică a deținuților politici, a determinat dereglări profunde ale universului psihologic cu pierderea sinergiei funcțiilor psihice, aruncând ființa umană înapoi, la nivele inferioare de existență, cele de început ale existenței umane, când determinismul biologic era hotărâtor pentru coordonarea întregii activități. Ruinarea biologică și blocarea activității psihice au condus la instalarea psihotraumelor cu urmări din cele mai grave pentru ființa umană, astfel: au fost anulate atât instinctele de apărare, cât și inhibițiile naturale de a face rău, dar și cele

dobândite social, favorizându-se dezlănțuirea instinctelor primare care au modificat comportamentul uman și au schimbat relațiile sociale.

Sub teroare și tortură, tot ceea ce a fost câștigat în beneficiul omului într-un timp nedeterminat se pierde rapid și determinismul biologic se reinstalează și impune comportamentul biologic care, de data aceasta, devine mai sofisticat, mai agresiv și mai performant deoarece structura psihologică îi pune la dispoziție subtilitățile și experiența ei.

Traumele psihice și-au pus amprenta inconfundabilă asupra gândirii și comportamentului uman, și chiar și astăzi, după atâta vreme, persistă fantomele trecutului comunist, adâncind falia dintre oameni și biciuind conștiințele, fără perspectiva unui viitor mai bun.

6. TRAUMATIZAREA POLITICĂ

O conotație cu totul specială trebuie acordată traumatizării politice care, în secolul XX, a atins apogeul odată cu instaurarea regimurilor totalitare. Regimul comunist a impus teroarea ca politică de stat soldată cu zeci de milioane de morți și alte sute de milioane de traumatizați, un adevărat genocid de stat inițiat și condus cu bună știință, în numele unei utopii ideologice.

Forțele politice care s-au opus comunismului au reprezentat valorile umane din interiorul unui sistem social-politic existent, validat de istorie. Cei antrenați în această confruntare au fost exponenții și apărătorii acestor valori încât ei au fost persecutați și traumatizați nu în calitate de persoane individuale, ci în calitate de reprezentanți ai societății românești.

Traumatizatul politic, victimă a regimului comunist, a fost exponentul conștiinței naționale, angajat în lupta pentru apărarea drepturilor și libertăților conaționalilor săi: dreptul la libertatea cuvântului, opiniei și asocierii, dreptul de a-și hotărî singur soarta, de a-și exercita în mod nestingerit credința și de a trăi conform propriilor convingeri și propriului ideal de viață.

Traumatizatul politic s-a angajat fără rezervă în lupta pentru apărarea moștenirii culturale, a tradiției, cutumelor și limbii străbune și pentru păstrarea nealterată a valorilor morale care definesc națiunea română. Odată cu asumarea riscurilor, a acționat cu hotărâre pentru păstrarea integrității și independenței poporului român și împotriva măsurilor sistematice de deznaționalizare și de subminare a economiei și de jefuire a avuției naționale. El s-a angajat într-o acțiune responsabilă, în apărarea patriotismului material și spiritual al poporului român, ceea ce de fapt și de drept ar fi trebuit să facă statul român. Așadar, deținuții politici s-au substituit statului și-au acționat în locul lui. Acest stat are acum obligația restituirii juridice și morale și a recunoașterii sacrificiului și demnității acestor luptători pentru eternitatea României.

Traumatizarea politică constituie o problemă socială extrem de gravă, pentru că cei ce suferă reprezintă valorile unui sistem social istoric constituit. Persecutarea și traumatizarea lor urmărește lichidarea sistemului social respectiv.

Deținutul politic antrenat în apărarea sistemului social în care își duce viața, este conștient de faptul că el face istorie – istoria timpului său – în numele înaintașilor lui, care s-au jertfit ca să-i asigure lui o viață liberă și demnă și în numele urmașilor lui, care ar trebui să beneficieze de libertate și bunăstare.

Deținutul politic a acordat și acordă, în ciuda constrângerilor la care a fost și este supus, un sens experienței traumatice pe care a trăit-o. O consideră o situație reprezentativă pentru societatea românească de astăzi și valorizează suferința sa ca formă de răspuns la răul organizat care amenință ființa umană în general și societatea din care face parte în particular. În acest sens, el face apel la trecutul istoric, la lupta dintre bine și rău, la problemele fundamentale ale existenței, la dimensiunea filozofică a existenței umane.

Încercările de supraviețuire ale deținutului politic în limitele unei vieți decente și responsabile, asemuite muncilor zadarnice ale lui Sisif, nevoit să o ia mereu de la început, au dus la epuizarea energiilor și la irosirea unui potențial creator extrem de util și benefic pentru societatea românească, care nu va fi niciodată recuperat.

7. MEDIUL SOCIAL POSTDETENȚIE

Mediul social în care au revenit deținuții politici după eliberare a fost cu totul diferit față de cel lăsat la porțile închisorii odată cu întemnițarea. Întâlnirea cu noua societate a fost un adevărat șoc, i-a întâmpinat o lume străină: chipuri crispate, priviri piezișe, comportamente automate și contradictorii, insensibilitate morală și o totală lipsă de coeziune umană.

Contactul direct cu familia a fost de-a dreptul descumpănitor, terifiant: familii decimate, părinți și frați arestați, deportați sau morți în condiții suspecte, neelucidate, soții divorțate (unele recăsătorite chiar cu securiști), copii eliminați din școli și înstrăinați, logodnice și prietene căsătorite. Iar ei toți, dar absolut toți, purtau stigmatul suferințelor, umilințelor și deznădejdiei. Am trăit atunci clipe dureroase, dramatice, clipe de coșmar. Rudele supuse acelorași presiuni s-au risipit, parte dintre ele s-au dezis de restul familiei, altele devenind membri de partid sau colaboratori ai Securității.

Prietenii din copilărie, maturizați înainte de vreme, suspicioși și grijulii cu securitatea lor și a propriilor familii, ne evitau, iar cei care activau în rândurile partidului nici nu ne mai cunoșteau. Colegii de școală și de activitate, mulți dintre ei în funcții de răspundere, treceau cu privirea peste noi. Le tulburam liniștea și conștiința adormită, le aminteam de rolul jucat de ei în necazurile noastre. În general, pentru prieteni, colegi și cunoscuți, eram doar niște supraviețuitori ai unor culpe de neiertat și de dorit ar fi fost să nu uităm ce suntem și să ne păstrăm departe de lumea lor.

Societatea, în întregul ei, ne-a fixat locul în afara ei, iar oficialitățile ne-au tratat ca pe niște paria, ca foști și potențiali dușmani ai regimului, de fapt, ai pozițiilor lor, ai ignoranței și incompetenței lor.

Ocoliți de toți, marginalizați, umiliți și izolați, am trăit acut sindromul de respingere, care ucidea în noi speranța mai mult decât teroarea și tortura închisorilor. În jurul nostru s-a instalat un pact al tăcerii, ca un zid de protecție, ca un cordon sanitar menit să împiedice contaminarea.

Existența ne era periclitată deoarece ieșisem din închisoare fragilizați biologic și psihic, mulți dintre noi bolnavi și neputincioși. Dar viața trebuia trăită. Odată cu condamnarea pierdusem și drepturile civile, nu mai puteam beneficia de locurile de muncă potrivit studiilor și profesiilor noastre. Pentru ca să trăim trebuia să muncim, dar inserția socială ne-a fost refuzată. Singurul loc de muncă posibil era în munca de jos, dar fără a ni se asigura continuitatea: mereu dați afară, mereu pe drumuri în căutarea subzistenței. Eram pur și simplu condamnați la o existență subumană, subterană, fără locuință și fără cele necesare traiului zilnic. Am trăit atunci clipe de coșmar, între a fi și a nu fi, între renunțare și luptă și, adesea, copleșit de povara zilei, mă vedeam asemenea unui mutilat care-și purta infirmitatea pe străzi, printre oameni, încercând să supraviețuiască. Deznădejdea îmi dădea târcoale, dar știam că deznădejdea nu este un sfetnic bun.

Pierderea iluziilor duce la o organizare psihică specială cu repercusiuni asupra organizării personalității, pentru că deziluzia susține în mod negativ ideile zdruncinate despre sine și lume și conduce la o ontologie negativă care creează multe convingeri iraționale ce duc la deformarea realității și la instalarea unei dispoziții anxioase sau depresive, însoțită de tulburări afectiv-emoționale și comportamentale păgubitoare.

Societatea însăși a fost traumatizată

Întotdeauna înainte de a condamna trebuie să existe mai întâi o judecată. Or, o analiză atentă a societății în care ne întorsesem a scos în evidență cruda realitate. Societatea românească a fost în totalitate traumatizată. Arestările masive, condamnările politice, închisorile și lagărele

de muncă forțată împânzite în toată țara, disparițiile neelucidate, decesele suspecte, suspiciunea generalizată, delaținnea cultivată și ridicată la rang de virtute națională și răsplătită cu prisosință și un aparat represiv supradimensionat și atotputernic au răspândit frica și spaima în toată țara, au dus la atomizarea societății (fiecare de unul singur, fiecare dușman potențial al celui de lângă el). Neîncrederea generalizată și lupta pentru supraviețuire au creat un mediu ostil și advers care a contribuit la menținerea și agravarea traumatizării psiho-somatice a deținuților politici.

În plus, fiecare deținut a fost luat în primire de Securitate, ținut sub observație, supravegheat și urmărit îndeaproape, mereu arestat și anchetat, amenințat cu pierderea locului de muncă, cu noi procese și condamnări, dar și cu propuneri de colaborare. Această suită de acțiuni stânenitoare și umilitoare urmărea cu obstinație subminarea echilibrului psihic, atât cât mai rămăsese după cumplitele încercări din detenție și, totodată, îndeplinirea planului inițial al puterii, de lichidare, morală și fizică, a dușmanilor clasei muncitoare, a dușmanilor poporului. Câte fărădelegi, câte blestemății și câte crime s-au mai înfăptuit în numele poporului!

Populația era dependentă de regim

Retraumatizările repetate reușesc să producă un dezechilibru total al funcțiilor psihice, urmat de tulburări grave ale percepției, reprezentărilor și gândirii și, mai ales, o alterare a conceptului de sine, ceea ce conduce în multe cazuri la o devalorizare a noțiunii de sine, la scăderea stimei de sine, stadiu în care individul este extrem de vulnerabil pentru că, în lipsa unei mâini întinse, victima, complet neajutorată, preia imaginile alterate despre lume ale făptașilor, se îndreaptă către ei și caută ajutorul și protecția lor. Relația victimă – făptaș cunoaște o evoluție bizară: victima, încercând să se identifice cu acesta, își însușește vocabularul și comportamentul acestuia, devenind astfel dependentă de torționar. Experiența prin care am trecut la Pitești m-a ajutat să înțeleg acest mecanism psihologic de renunțare la propria identitate și de adoptarea

unei noi identități. Acest fenomen psihologic l-am întâlnit și după eliberare, când am constatat că întreaga populație devenise dependentă social de regim și urma neabătută calea trasată de acesta.

A fost cineva dintre noi, deținuții politici, scutit de povara acestui trecut traumatic, simțită cu intensitate maximă, mai dureroasă și mai greu de suportat decât viața în detenție? Acolo, cel puțin, ne aflam față în față cu dușmanul, se stabilise un echilibru între cele două forțe – noi și ei – dar aveam avantajul (marele avantaj!) că ne aștepta eliberarea, viața de dincolo de gratii pe care, fiecare dintre noi o crea și o recrea mintal, ajutat de imaginile celor dragi și de idealul ce nu ne părăsise nici în clipele cele mai grele. Dar acum, aici, în libertate unde răul hălăduia în voie peste tot în jurul nostru și, mai ales, în sufletele oamenilor care, prin lipsă de înțelegere și indiferența lor, ne barau orice cale spre viitor, la ce mai puteam spera? Nici la iluzii și nici măcar să visăm nu mai aveam dreptul. Detenția a fost foarte grea, dar viața de după eliberare a fost mult mai grea.

8. SINDROMUL TRAUMATIC POSTDETENȚIE

Traumele psihosomatice generate de detenție au lăsat urme adânci în structurile mentale ale victimelor. Ele nu s-au sfârșit odată cu terminarea pedepsei și eliberare, ci se mențin în continuare și, împreună cu factorii traumatici postdetenție, operează în permanență, uneori toată viața, realizând aspecte diferite ale sindromului traumatic postdetenție, exprimat printr-o mare varietate de modele comportamentale.

Atâta vreme cât contextul social distorsionat și condițiile de viață la fel de traumatizante se mențin, ca și refularea socială, ca și sindromul de respingere și pactul tăcerii din jurul deținutului politic (asemenea unui zid care se strânge și-l strivește mai mult decât zidurile închisorilor), traumele psihosomatice, la rândul lor, se mențin, se consolidează și se agravează, constituindu-se în sindromul traumatic postdetenție.

Manifestările psihofiziologice ale sindromului posttraumatic sunt extrem de variate, iar evoluția lor a depins, pe de o parte, de gravitatea traumatizărilor, iar pe de altă parte de capacitatea individuală de stăpânire a trăirii traumatice sau de neșansa de a fi stăpânit de aceasta.

Cei care *au reușit să stăpânească psihotrauma* și să o țină sub control prin sechestrare și încapsulare, au putut să o integreze în stilul propriu de viață, limitând astfel ravagiile și chiar anulând consecințele, depășind momentul critic, de altfel, hotărâtor pentru evoluția ulterioară. Depășirea situației traumatice permite o nouă reorganizare a sistemului cognitiv-afectiv, a schemelor de relație și orientare și stabilirea de noi raporturi atât cu evenimentele traumatice, cât și cu cei care traumatizează și în același timp facilitează schițarea unor măsuri compensatorii care duc la stăpânirea fricii și la evitarea copleșirii și stării de neajutorare. Stăpânirea psihotraumei permite, de asemenea, o analiză corectă a situației traumatice în care s-a aflat cel în cauză și, totodată, și luarea de măsuri care să prevină viitoarele traumatizări.

Cei care *nu reușesc să stăpânească psihotrauma* sunt expuși unor riscuri majore. Tulburările psihice și fiziologice care însoțesc psihotrauma, scăpate de sub control, se coagulează într-o configurație de-a dreptul amenințătoare, antrenând dereglări profunde atât somatice, cât și psihice, cu consecințe grave pe termen lung: derapaje psihologice, semne evidente de cedare, renunțarea la orice fel de împotrivire și, în final, prăbușirea sistemului psihic. Ajunși în acest stadiu, deținuții politici au trăit în mod acut sindromul de victimizare. Ruinați biologic și fragilizați psihic, trăiesc cu convingerea că sunt vătămați ireversibil, ceea ce îi obligă să adopte o atitudine de totală pasivitate, cu urmări negative pentru evoluția ulterioară. Sentimentul de neputință și neîncredere în forțele proprii, frica de a nu putea face față obligațiilor zilnice, atât în familie, cât și la locul de muncă, le paralizează voința de acțiune. Această stare de neajutorare îi determină să se izoleze și să renunțe la efortul de autorealizare și autoafirmare, să întrerupă orice contact social. Manifestă o jenă stânjenitoare în viața socială, o lipsă de adaptare și integrare, trăind viața ca o mare absență. Copleșite de situația traumatică fără ieșire, victimele trăiesc o stare de panică și spaimă permanentă, de neajutorare și lipsă de apărare, stări care declanșează o supralicitare psihică extremă. Ele retrăiesc trauma în tonalități grave, asaltate de imagini mnestice recurente, de amintiri tulburătoare cu conținut legat de traumatizarea proprie, de visuri și coșmaruri înfricoșătoare, fenomene care induc o stare dispozițională copleșitoare care paralizează gândirea și orice încercare de a ieși din situație.

Ravagiile sindromului posttraumatic îmbracă aspecte multiple și interesează întreg aspectul vieții psihice și întreaga economie a organismului, cu atât mai mult cu cât mediul în care este obligat fostul deținut politic să-și ducă viața este la fel de traumatizant.

Climatul social de suspiciune și supraveghere continuă, de frică și învrăjbire întreținut de acte de instigare și delațiune, a constituit un obstacol de netrecut în calea integrării foștilor deținuți politici în societate. Asaltați din toate părțile de informații contradictorii la care nu găseau răspunsuri adecvate și amenințați cu anularea libertății, au fost cuprinși de o derută generală în care nu-și mai aflau rostul și locul. Acest context traumatic a generat o tensiune

intrapsihică majoră, cu dereglarea profundă a echilibrului forului interior și cu pierderea capacității de comandă și control a funcțiilor psihice și instalarea traumelor de relație și orientare. Urmările nu s-au lăsat așteptate. Primejdia care-i pândește din toate părțile, cuplată cu indiferența celor din jur, i-a obligat să-și restrângă aria manifestărilor sociale, să evite contactele interpersonale, împiedicând reluarea relațiilor cu prieteni, colegi, cunoscuți. Alterarea relațiilor sociale i-a determinat să se replezeze către sine, să se izoleze și să trăiască un acut sentiment de înstrăinare, de însingurare, de indiferență dăunătoare care le-a subminat încrederea în forțele proprii, declanșând teama că nu vor face față solicitărilor, plasându-i într-o stare de pasivitate totală, cu pierderea interesului pentru orice fel de activitate. Și cu predilecție – și de altfel, cel mai păgubitor – s-a manifestat scăderea sau chiar pierderea stimei de sine. Imaginea de sine alterată presupune subminarea respectului de sine și zdruncinarea profundă a sentimentului valorii proprii.

Trauma de relație, instalată în urma traumatizărilor repetate, zdruncină profund siguranța relațiilor sociale, anulând una din motivațiile fundamentale ale omului – nevoia de socializare. Concomitent, tulbură grav și instinctul de orientare și integrare în mediu, pentru că orientarea are nevoie de repere, ori, într-un mediu alterat și reperele sunt alterate, așa că efortul de orientare este blocat, ceea ce face dificilă adaptarea. Când trauma de relație se cuplează cu trauma de orientare se pierd programele de referință după care se ghidează comportamentul, încât victima dezorientată și cu securitatea personală amenințată, renunță la setul propriu de idei și principii și acceptă alte criterii de referință, alte norme de conduită care să-i asigure supraviețuirea. În plus, amendarea relațiilor interumane induce un blocaj ideo-afectiv cu anularea empatiei față de semenii, cei din jur fiind percepuți ca străini, ca persoane ostile față de care manifestă indiferență, o împietrire afectiv-emoțională și chiar adversitate. În situații extrem de critice, când traumatizatul nu mai vede nici o ieșire din situația traumatică, se îndreaptă către persoanele traumatogene în căutare de ajutor și protecție și devine dependent de acestea. Se

realizează astfel transferul de personalitate și victima devine copia fidelă a opresorului, îndeplinindu-se în felul acesta visul de aur al comuniștilor – crearea omului nou.

Cei care monitorizau din umbră viața deținuților politici cunoșteau bine efectele pe termen lung ale acestui experiment psihologic și, de aceea, au întreținut cu bună știință climatul social opresiv în care atât deținuții politici cât și cea mai mare parte a membrilor societății, au fost nevoiți să trăiască pierzându-și identitatea și devenind instrumente utile, la dispoziția puterii.

Tipurile de traumatizare

Dacă deținuții politici prin însuși statutul lor de „dușmani ai poporului” au fost supuși la tratamente inumane, n-au scăpat de măsuri punitive nici cei apropiați lor, familie, rude, prieteni, cunoscuți și chiar cei care prin poziția lor oficială au încercat, într-un fel sau altul, să acorde sprijin profesional (medici, avocați, conducători de întreprinderi și instituții...). Fiecare deținut politic își are experiența sa proprie și poate depune mărturie în acest sens. Așa au apărut în societatea românească noi genuri de psihotraume care au sporit teama și au întreținut climatul de tensiune socială generator de multe drame. Să amintim doar câteva: traume vicariante, intermediate, transgeneraționale.

a) Traumatizarea vicariantă se dezvoltă la persoanele care, prin profesia lor, sunt obligate să acorde ajutor celor suferinzi, celor aflați în nevoie. Prin acordarea acestui ajutor s-au expus multor riscuri, pe de o parte supralicitarea emoțională, cu participare afectivă la suferințele celui în cauză, iar pe de altă parte, au fost nevoiți să suporte presiunile indirecte sau directe exercitate asupra lor de către organele represive.

b) Traumatizarea intermediată a rudelor apropiate (părinți, frați, copii). Coafectarea acestora în grade diferite a fost o practică curentă în perioada comunistă, urmată de adevărate drame. Mărturiile deținuților politici ar putea completa un dosar extrem de instructiv și, în același

timp, acuzator, privitor la climatul inuman creat de Securitate și la oceanul de suferințe provocate unor oameni nevinovați.

c) Traumatizarea transgenerațională secundară sau terțiară a copiilor și urmașilor deținuților politici a completat lanțul de suferințe și umilințe îndreptat împotriva unui anumit segment din populația țării. Răutatea pe măsura prostiei și ura iscată din neputința și ignoranța activului de partid au instigat și susținut brațul lung și de temut al Securității. Copiii celor care au trecut prin universul concentraționar au fost marcați afectiv și au pătruns în lumea traumatică, ascunsă cu grijă, a părinților. Trauma învăluită în mister exprimată prin alura reținută și vădit tensionată a părinților, tăcerile prelungite pe fondul unei tristeți fără obiect palpabil n-au putut scăpa intuiției pătrunzătoare a copiilor. Incitați de multele întrebări la care nu primeau răspunsuri care să le satisfacă curiozitatea, cu mintea lor crudă și foarte receptivă, au reușit să depășească cu ușurință granița lumii lor de fantasme și să pătrundă în realitatea crudă în care părinții își duceau viața. Au înțeles, prea devreme pentru ei, trecutul traumatic al părinților și, mai ales, spectrul amenințător care plana asupra viitorului lor. Acum începe drama pentru ei, dramă care nu se va sfârși niciodată: obstacolele de netrecut din timpul școlarizării, din viața socială și din raporturile cu cei din jur. Această stare apăsătoare i-a marcat profund și ei nu au înțeles și nu înțeleg nici acum cum de a fost posibil ca o societate să-și persecute membrii săi și să sugrume visele copiilor.

d) Comorbiditatea reprezintă o formă de depășire a condițiilor inumane de viață impuse de regim. Traumele psihice și fizice produse de detenție, conjugate cu factorii traumatici postdetenție, au generat suferințe cumplite și multe deziluzii. Unii au rezistat și au înfruntat greutățile cu stoicism. Alții și-au înecat amarul și dezamăgirea în alcool. A fost una din posibilitățile care au asigurat sfârșitul tragic al acestor drame umane care acum se vor uita.

9. EVOLUȚIA POSTDETENȚIE

Evoluția deținuților politici după eliberare a fost mai mult sau mai puțin previzibilă. Orientarea, adaptarea și integrarea în mediul social complet diferit de cel lăsat la porțile închisorilor, au fost influențate de configurația psihică structurată în timpul detenției. Regimul de exterminare, teroarea psihică și tortura exercitată fără discernământ au suprasolicitat rezistența fizică și psihică a deținuților, obligând pe fiecare să-și decidă soarta. Prea multe opțiuni n-au fost. Forța instinctului de supraviețuire a dictat alegerea. Așa a apărut prima falie în sistemul concentraționar românesc. Încă de la început s-au conturat două categorii care au evoluat paralel, dar complet diferit, generând amărăciuni, suferințe cumplite, dezamăgiri și evoluții dramatice, atât în timpul detenției, cât și în perioada postdetenție:

- *cei care, dintr-un motiv sau altul, au făcut compromisuri și au colaborat într-un fel sau altul cu organele represive,*
- *cei care, cu prețul multor suferințe, n-au acceptat nici un fel de colaborare.*

În fiecare dintre cele două grupuri, practica vieții postdetenție a selectat câteva subgrupe bine definite, cu evoluție proprie, cu asumări și responsabilități specifice.

Moduri de comportament

A. Cei care au înfruntat cu demnitate rigorile detenției, în ciuda tuturor presiunilor la care au fost supuși, și-au menținut aceeași atitudine și în libertate. Ultragiați, și amenințați în permanență, au suportat cu stoicism toate provocările, impunând respect și înțelegere celor din jur și chiar organelor represive. În această categorie este cuprinsă cea mai mare parte a deținuților politici. Și totuși, din păcate, și unii dintre aceștia, puțini la număr, sub impactul unor amenințări de-a dreptul condamnabile, au cedat, dar colaborarea a fost limitată și a depins de

Fundația Academia Civică

inteligența și structura morală a respectivului. În cadrul acestui grup se pot distinge următoarele subgrupe: misticii, visătorii și realiștii.

a) Misticii – sunt colegi de suferință care și-au aflat salvarea în și prin credință. S-au salvat nu de ororile închisorilor, de suferințele programate, ci de ei înșiși, de ceea ce ar fi putut ajunge și de ceea ce ar fi putut face dacă n-ar fi rezistat ispitei și ar fi acceptat colaborarea. Trădați, schingiuiți și umiliți de propriii lor colegi și prieteni, au înțeles că există, pentru fiecare, o anumită limită de rezistență și, dacă această limită nu poate fi depășită, devii propriul tău sclav. Ei au reușit să depășească această limită prin credință.

Au înțeles că raționalitatea și intenționalitatea pragmatică nu pot rezolva problematica vieții și că existența nu este numai de ordinul concretului, ci și al nostalgiei după un trecut fabulos, al chemărilor tainice spre înaltul care ne înfioară în clipele de strictă intimitate și al aspirațiilor către un orizont către transcede clipa. Au înțeles că viața nu începe cu noi și nu se sfârșește cu noi și că, prin efemeritatea noastră, suntem doar o fărâmbă de infinit ce contribuie la împlinirea unui destin – ce ne depășește, asigurând continuitatea. Au înțeles că suferințele la care sunt supuși au un sens și binecuvântată fie clipa, clipa aceea de iluminare care i-a ajutat să descopere sensul și că doar valorizarea suferințelor lor le aduce împăcarea și îndurarea.

Unul din bunii mei prieteni mi-a împărtășit criza sufletească prin care a trecut atunci când, sub povara greutăților, a fost cuprins de îndoială – dar, oare, cine nu se îndoiește? – și s-a cutremurat și a intrat în panică și-n clipa aceea l-a văzut pe Fiul Omului răstignit pe cruce cerând îndurare Tatălui Ceresc. Clipa aceea l-a salvat. După eliberare, colegii noștri care au trăit aceste clipe mistice s-au străduit să valorizeze chinurile lor și ale colegilor lor rătăciți pe drumul crucii și, deși aveau orientări și specialități diferite, s-au aplecat cu sârg asupra studiilor teologice și-au intrat în rândul slujitorilor bisericii și au făcut cinste cinului preoțesc și monahal.

Am discutat îndelung cu unii dintre ei, le-am admirat fervoarea și m-am bucurat că nu totul este pierdut pentru țara aceasta căzută sub blestemul comunist.

b) Romanticii – colegi de suferință care, purtând cu ei povara unui trecut încărcat cu multe semne de întrebare și condamnat de istorie, după eliberare, alegoric vorbind, s-au întors la porțile închisorilor și și-au reluat viața de acolo de unde o lăsaseră cu ani în urmă. Anii de detenție, evenimentele tragice prin care au trecut, transformările radicale ale unora dintre apropiații lor, colegi și prieteni, nu i-au îndemnat la interogație, nu le-a stimulat gândirea și ei n-au încercat să descifreze ceea ce se ascunde dincolo de indiferența și crisparea afișată de lumea în care s-au întors. Fixismul în care s-au instalat le-a marcat viitorul.

Majoritatea colegilor de suferință, înainte de detenție, au făcut parte din diverse grupuri, mai mari sau mai mici, din cadrul unor mari organizații de rezistență, reunite în jurul unui centru de comandă unic. Activitatea acestor grupuri se desfășura în clandestinitate din motive de securitate, așa încât au fost impuse reguli precise de acțiune și introdusă o disciplină severă, pentru că orice greșală putea afecta libertatea membrilor grupului.

Unitatea grupului era asigurată de scopul urmărit și susținută, în continuare, de acceptarea unor sacrificii din partea participanților. Membrii unui grup trebuie să adopte un punct de vedere comun și să-și însușească aceleași convingeri, ceea ce limitează aria opțiunilor pentru că orice opțiune individuală, cu toată amprenta subiectivă și implicare afectivă, nu este acceptată.

În interiorul grupurilor închise și aflate sub o amenințare permanentă se stabilesc reguli precise de comunicare și comportament, anumite practici sociale și un anumit tip de relații între membrii grupului, diferit de cel cu cei din afara grupului, ceea ce obligă membrii grupului să renunțe, în parte, la propria lor identitate și la libertatea de acțiune.

Când grupul este conectat la o anumită ideologie, aceasta induce o anumită mentalitate de grup care imunizează pe membrii grupului la alte idei, opinii și-i izolează într-un cerc închis foarte vulnerabil. Sub impactul ideologiei gândirea se pliază pe interesele de moment ale grupului, spiritul critic este anulat și atât percepția asupra realității, cât și interpretarea evenimentelor este falsă, ceea ce explică și greșelile comise de grup în numele ideologiei, dar și vulnerabilitățile și pericolul la care este expus grupul respectiv.

Blocajul ideatic în care s-au lăsat prinși a reprezentat un obstacol de netrecut pentru receptarea schimbărilor profunde din societatea românească și a transformărilor de-a dreptul spectaculoase ale lumii contemporane generate de catastrofele sociale, odată cu afirmarea, pe plan mondial, a regimurilor totalitare. Legea evoluției dictează mersul existenței și, cine o nesocotește, plătește.

Imobilismul gândirii i-a ancorat într-un timp vetust și i-a proiectat într-o lume imaginară, nicicând realizabilă. Neînțeleși de lumea înconjurătoare și neînțelegând ce se petrece în jurul lor și, mai ales, în sinea lor, cuprinși de panică, de o teamă interioară au fost obligați să se apere de fragmentarea, de disocierea sinelui și, astfel, s-au închistat și mai mult și și-au creat un zid impenetrabil în jurul lor, renunțând, prin necunoaștere și teamă de necunoscut, la aportul benefic al sistemului cognitiv. Disonanța cognitivă i-a ajutat să extragă din oceanul de informații oferit de complexitatea lumii în care trăiau numai secvențe care să le susțină aspirațiile, chiar cu prețul alterării realității.

Blocați în structura psihică anterioară, încremeniți în proiectul inițial, consecințele nu s-a lăsat așteptate. Izolați într-o lume neînțeleasă, au adoptat o atitudine de expectativă, de negare și interpretare sectară a evenimentelor în loc să folosească capacitățile de care dispuneau pentru a se realiza. Fixismul, anchiloza de care dau dovadă este dăunătoare și este în deserviciul tuturor. Scriu aceste rânduri cu durere în suflet, gândind la fragmentarea A.F.D.P.R.

Tragica experiență prin care a trecut generația '48 să fie un îndreptar pentru generațiile viitoare! Să se evite stagnarea, încremenirea într-un anumit stadiu de gândire și să se admită și alte puncte de vedere, opinii și idei. Să nu se uite că baza oricărei construcții ideologice și sociale este **cultura**. Cultura oferă argumente pentru găsirea unor soluții de ieșire din orice situație de criză individuală sau socială și contribuie la o programare mentală, multidimensională, constituind o adevărată rampă de lansare pentru zborul spre ascendent și, ceea ce este extrem de important, face trecerea la un nou set de convingeri și valori.

Cultura ne ajută să navigăm „cu toate pânzele sus” în oceanul de informații și idei care ne împresoară, împotriva curenților de opinii contradictorii care bântuie în lume. Pentru a nu eșua, trebuie să evităm anchiloza, scleroza intelectului, cultura fiind singurul remediu pentru a ne salva.

c) Realisti, raționaliști; cei mai mulți dintre deținuții politici, intuind rapid și corect mediul ostil în care au revenit, precum și transformările suferite de oameni sub presiunea schimbărilor sociale radicale și, mai ales, adversitatea cu care au fost întâmpinați, nu s-au speriat, nu au intrat în panică. Dimpotrivă, ajutați de experiența câștigată în detenție, s-au angajat, în ciuda obstacolelor, cu toată energia de care mai dispuneau, să muncească și să reușească.

După tergiversări și discuții cu iz de anchetă cu mulți șefi de unități, au fost încadrați în munca care nici pe departe nu corespundea studiilor și profesiunilor lor, dar au muncit, s-au făcut utili și, cu toate micile și marile șicane, rearestări și anchete dure, amenințări de intimidare, au rezistat. Concomitent cu munca, adesea brută și istovitoare, și-au continuat pregătirea în domeniul specialității lor. A fost vorba de un proces susținut de remodelare cognitivă, pornind de la abordarea creativă a traumatizării și a rolului culturii în definirea personalității, indiferent de mediul și condițiile de viață. Și-au impus un stil de viață foarte activ pentru a scăpa, în primul rând de imaginile mnestice ale traumelor suferite, de visele recurente și coșmarurile înfricoșătoare și, în al doilea rând, pentru a învinge greutățile ce-i pândeau la tot pasul, pentru a se opune nesiguranței și amenințărilor permanente și, în ultimul rând, pentru a evita asimilarea factorilor traumatici actuali care

i-ar putea deruta și le-ar bara drumul. Aceste eforturi cu rol compensator, au fost principalii factori adaptativi și au avut un rol esențial în integrarea deținuților politici în traversarea timpului nefast oferit de un regim care le dorea un sfârșit cât mai grabnic.

B. Deținuții politici care în timpul detenției au făcut compromisuri, au ieșit șubreziți și fragilizați psihic, iar evoluția lor a fost incertă. Și în această categorie se disting două subgrupe:

a) *Cei care au colaborat cu organele represive sub amenințare, din slăbiciune sau în urma unei prăbușiri psihice de moment, datorită suferințelor care depășiseră cu mult limita lor de rezistență.* După eliberare aceștia au fost luați în evidența Securității locale și obligați să continue colaborarea. Unii au refuzat categoric colaborarea și au avut foarte mult de suferit; cunosc cazuri dramatice. Au fost implicați în diferite procese confecționate la comandă și condamnați la ani grei de temniță. Alții nu au putut rezista amenințărilor și au colaborat în continuare. Amenințările care au înfrânt reținerea acestora au constitui un adevărat șantaj și anume: deconspirarea lor în fața familiilor, prietenilor și la locul de muncă ca fiind colaboratori ai serviciilor secrete.

b) *Cei care în timpul detenției au fost victimele experimentului psihologic de demascare și reeducare, în cele două variante: Pitești – Gherla – Canal (unde s-a recurs la torturi inimaginabile), sau Aiud și alte închisori (unde s-a recurs numai la presiuni psihologice) și care, într-adevăr, s-au reeducat și au ajuns la concluzia că adevărul este de partea puterii, au colaborat fără reținere și au fost folosiți în misiuni precise.*

Unii dintre aceștia au avut sarcina de a se infiltra în rândul foștilor deținuți politici pentru a depista starea de spirit și gradul de periculozitate al acestora; alții au fost introduși, ca agenți provocatori, în anumite cercuri vizate de către Securitate și unde, folosindu-se de trecutul lor, trebuiau să capete încrederea respectivelor persoane și să obțină informații utile Securității, pentru a le șantaja ulterior.

S-a recurs la tot felul de scheme în care au fost antrenați foștii deținuți politici reeducați în scopul supravegherii și monitorizării întregii societăți românești.

10. ADAPTARE – INTEGRARE – REZISTENȚĂ

Integrarea deținuților politici după eliberare în mediul ostil, advers și la fel de traumatizant, a fost un proces lung și anevoios, soldat, adesea, cu multe eșecuri, dar și cu reușite. Fiecare om are la dispoziție un număr limitat de scheme și strategii de apărare și de luptă care-l ajută să facă față, mai mult sau mai puțin, cu succes oricăror situații cu care se confruntă, numai că aceste strategii, în cazul foștilor deținuți, au fost profund subminate de multiplele și gravele tulburări psiho-fiziologice în timpul detenției.

Încercările de a-și găsi locul în societate, care, între timp, suferise transformări radicale, au fost extrem de dificile și deținutul politic a fost nevoit să apeleze la toate resursele sale biologice și psihice, aflate, de altfel, în mare suferință, la întreg sistemul de motivații și valori la care era conectat pentru a-și menține negentropia, echilibrul și starea de organizare psihofiziologică, pentru a se adapta și integra în viața socială. În sprijinul acestui efort continuu și susținut intervin o serie de factori care ajută sau, dimpotrivă, tulbură și chiar împiedică procesul de adaptare și integrare.

Factorii favorizanți

Dintre **factorii favorizanți** care au ajutat deținutul politic să-și reia cursul normal al vieții într-un mediu social lipsit de coeziune, de înțelegere și de compasiune față de suferințele aproapelui, într-o societate complet atomizată, un rol important îl au **factorii protectori** reprezentați de resursele interne de care dispune fiecare, și **factorii de mediu**, ale căror resurse vin să **corecteze** eventualele derapaje ale factorilor interni.

Factorii protectori sunt acei factori care țin direct de construcția personalității, de structura neuropsihică, de resursele proprii, de setul de reacții și de capacitatea sistemului cognitiv de a

Fundația Academia Civică

procesa avalanșa de stimuli negativi de care este asaltat și posibilitatea de a elabora răspunsuri adecvate. Unul din factorii esențiali și care, alegoric vorbind, constituie rampa de lansare pentru toți ceilalți factori, este **starea dispozițională proprie, nativă**, caracteristică fiecărui individ în parte, stare generată de acțiunea unitară a tuturor funcțiilor psihice și susținută de o inteligență vie, un temperament activ și, mai ales de o deschidere către exterior, către oameni, izvorâtă din nevoia de contacte sociale tonice, stimulative și de stabilirea de legături durabile, ceea ce oglindește fidel atât echilibrul sistemului psihic, cât și matricea socială a ființei umane.

Această stare dispozițională poate fi influențată în sens pozitiv sau negativ de istoria de viață a fiecăruia, de totalitatea experiențelor sociale, marcate de reușite sau insuccese, cu care s-a confruntat fostul deținut politic de-a lungul timpului.

Orice experiență de viață, indiferent de natura și calitatea ei, lasă urme adânci atât în sistemul cognitiv (ca scheme cognitive specifice, care pot fi oricând reactivate), cât și în structurile neuroendocrine, în special la nivelul sistemului nervos autonom care, intrând în alertă, păstrează pentru multă vreme un rest de excitație, menținându-se astfel într-o stare de permanentă așteptare și pregătire pentru reacție a cărei intensitate este, de cele mai multe ori, dictată de modul în care au fost rezolvate experiențele similare anterioare.

Dacă experiențele de viață anterioare au fost stresante și s-au soldat cu eșecuri, la întâlnirea cu noile situații traumatice se instalează rapid o reacție incontrollabilă de stres, cu semne evidente de copleșire emoțională și de alterare a modulării afective, exprimată prin anxietate sau depresie și o stare dispozițională negativă care anulează factorii protectori.

Dacă experiențele anterioare au fost soldate cu succese, modul de reactivitate va fi pozitiv și va contribui la stabilitatea sistemului psihic și la încrederea în forțele proprii, conducând la dezvoltarea unui stil de apărare favorabil, la întărirea rezistenței și chiar la un fel de invulnerabilitate, constituindu-se într-un fel de imunitate naturală. Conștientizarea propriului rol în soluționarea cu succes a oricăror situații conflictuale permite o abordare analitică a contextului traumatic și, totodată, o evaluare corectă a șanselor de ieșire din acest

context, ceea ce reprezintă o posibilitate de control a propriilor îndoieli și emoții de frică și de panică ce ar putea submina rezistența.

Factorii corectori vin în sprijinul integrării deținutului politic în mediul postdetenție și țin direct de condițiile de viață oferite, cu care se confruntă acesta după eliberare. Mediul social în care revine este complet schimbat, un mediu distorsionat, neprimitor și plin de capcane, care a contribuit, adesea, la eșuarea multora. Un rol principal și, de altfel, decisiv în procesul de adaptare și integrare revine contactelor și relațiilor favorabile sau disfuncționale interumane.

Omul traumatizat nu poate birui singur situațiile critice cu care se confruntă la tot pasul, nu poate, singur, învinge problematica adusă de traumă pentru că omul nu este o ființă izolată, el face parte dintr-o colectivitate și, împreună cu toți membrii acesteia, formează o comuniune de trai care împărtășește aceleași principii și valori de viață și, astfel, lezarea unuia îi privește pe toți (toți sunt sau ar trebui să fie afectați), astfel încât și suferințele, cât și elaborarea răspunsului la traumatizare au o dimensiune socială. Procesul traumatic nu este numai unul individual, ci și unul social, implică relația victimă-făptași, victimă-colectiv social, rețeaua socială în întregul ei.

Relațiile favorabile, tonice și stimulative în mediul familial, în cercul de prieteni și cunoscuți și la locul de muncă, reușesc să corecteze starea de teamă, de neîncredere în oameni care îndeamnă la retragerea în sine, la izolare și singularizare și favorizează deschiderea către oameni, către comunicare și participare la viața cotidiană, la integrarea în viața socială.

Stabilirea de relații trainice, sincere și dezinteresate cu persoane de încredere reprezintă un suport social foarte important în vederea adaptării. Informațiile corecte despre mediul social aflat în mare suferință, despre oameni în general și, mai ales, despre cei de care trebuie să te ferești, despre cei în care ai putea avea încredere și cu care ai putea colabora, dar numai în anumite limite, sunt de un real folos și ajută la luarea unor decizii salvatoare în anumite situații critice. Contactele pozitive de relație empatică cu o persoană constituie un suport emoțional puternic, cu răsunet în universul psihologic al deținutului politic. Convingerea fermă că cineva

îi este alături și că îl susține în orice împrejurare îl ajută să depășească toate piedicile ce-i stau în cale și să-și refacă integral viața, spre disperarea celor ce-l voiau definitiv îngenunchiat.

O relație nefavorabilă cu o persoană traumatogenă anulează factorii protectori și corectori și împiedică integrarea, contribuind la instalarea sindromului de neajutorare și neadaptare. Orice experiență socială negativă provocată de aceste relații nefavorabile vor avea un potențial traumatic agravant.

În afară de factorii protectori și corectori care au un efect pozitiv asupra adaptării și integrării deținuților politici în mediul social postdetenție, mai există și **factori care dimpotrivă, au o acțiune negativă** și se opun procesului de adaptare și integrare.

Factorii de risc intervin în cazul în care deținutul politic, copleșit de multitudinea și gravitatea evenimentelor traumatice, pierde încrederea în forțele proprii și se programează pentru eșec. Mediul social distorsionat, atmosfera de suspiciune și delațiunea, sindromul de respingere și pactul tăcerii din jurul său generează o stare de excitație psihofiziologică extremă cu repercusiuni negative asupra eforturilor de integrare. Piedică aproape insurmontabilă în procesul de inserție socială, statutul de paria și de rebut social, aruncă și o umbră de îndoială asupra capacității sale de adaptare, inducând un sentiment acut de insecuritate și de scădere a stimei de sine ce are un rol esențial în declanșarea stărilor de anxietate și depresie care îngreuiază și mai mult procesul de integrare în societate.

Tactici de apărare

În fața amenințărilor continue se recurge, uneori la unele tactici de apărare strict controlate, tactici care ajută la depășirea multor situații dificile, dar foarte riscante. Dacă nu se instituie un autocontrol sever și eficient al tuturor acțiunilor întreprinse, se poate foarte ușor aluneca pe o pantă periculoasă a slăbiciunilor și compromisurilor și chiar la colaborări

inconștiente care subminează încrederea și sinceritatea respectivilor. Menționăm în acest sens: soluția de neutralitate, sindromul disociativ și sindromul de victimizare.

Soluția de neutralitate este o încercare, în parte reușită, de adaptare și integrare în mediul traumatogen postdetenție. Cel în cauză își asumă parțial culpabilitatea, se încadrează în parametrii impuși de noua ordine socială și are o participare tacită, activă, dar cu păstrarea unei poziții neutre, atât cât îi permit circumstanțele. Autoculpabilizarea, într-adevăr parțială, este o strategie de apărare în sensul că te crezi vinovat doar pe jumătate, reducând în felul acesta din povara celor cu adevărat vinovați din dorința ascunsă de a-ți păstra un scut de siguranță, desigur, iluzoriu, dar absolut necesar pentru a nu pierde definitiv încrederea în lume și în sine. Limita între neutralitate și acceptare dispare adesea fără să-ți dai seama și participarea te antrenează cu totul, transformându-te într-un susținător al regimului.

Sindromul disociativ este cea mai frecventă formă de asociere și colaborare cu adversarul în condițiile în care acesta exercită un control total asupra mediului social. În condițiile de traumatizare durabilă, pentru supraviețuire, sinele admite clivajul, disocierea, un sine privat, strict personal, la care se recurge numai în intimitate și un sine social responsabil cu conviețuirea în societate fără a schița nici un fel de împotrivire. Este o formă de apărare păgubitoare, căci, pe lângă susținerea în mod inconștient a regimului opresiv, i se recunoaște și valoarea de adevăr. Este varianta cea mai frecventă de acceptare a terorii instaurată de regimul comunist. Aserțiunea „Una gândesc, alta spun și cu totul altceva fac” este și astăzi de actualitate. Dar, oare, autocenzura, omagiile, aplauzele și susținerea zgomotoasă și adesea penibilă la care a recurs marea majoritate a intelectualilor, a dascălilor și a oamenilor de cultură nu se pot încadra în acest sindrom?

Sindromul de victimizare se instalează ca urmare a zdruncinării principiului realității comunicative – acel acord reciproc al așteptărilor între persoane, care implică o relație de încredere socială. Sindromul de respingere și pactul tăcerii cu care este înconjurat deținutul politic tulbură schemele relaționale afectiv-cognitive și îi induce convingerea că este vătămat în

mod durabil, pe viață, că nu mai poate face față sarcinilor și obligațiilor zilnice și, astfel, trăiește acut o stânjenire în viața socială și o stare de pasivitate generală, cu scăderea dorinței de autoafirmare și cu neîncrederea în propria sa capacitate de judecată. Statutul de victimă este însoțit de acel „efect halo”, o aură negativă ce-i îndepărtează pe toți și, în același timp, te stigmatizează, situându-te într-o postură de exclus, de „*nolli tangere*”, considerat a fi un produs al unor timpuri nefaste, nefericit într-adevăr, dar previzibil statistic.

În fața agresiunii și a persecuțiilor programate și exercitate cu profesionalism, reacția individuală a fost diferită.

Unii au cedat și cine i-ar putea condamna? Instinctul de supraviețuire devine o dominantă în situațiile amenințătoare ale vieții, el dictează comportamentul pentru că supraviețuirea nu este o opțiune individuală, ci aparține speciei, a fost înscrisă în însăși structura noastră odată cu apariția primelor forme de viață pentru a răspunde și îndeplini legea fundamentală a viului: continuitatea. Să nu uităm că noi, oamenii, avem o existență efemeră și că suntem niște instrumente prin care specia își clamează dreptul la eternitate și că îndeplinim doar funcția de pasaj prin care specia își testează intențiile și aspirațiile.

Alții au rezistat cu prețul unor suferințe cumplite, ajutați de **factorii subiectivi și obiectivi**, dintre care enumerăm:

a) **Constelația genetică** – patrimoniul genetic moștenit – o structură neuro-psihică armonios alcătuită și capabilă să se adapteze situațiilor critice. Unele capacități adaptative sunt ereditare, altele dobândite din confruntarea cu viața.

b) **Starea de sănătate biologică, echilibrul homeostatic** – una din condițiile de bază ale existenței și evoluției individuale. Agresiunea poate provoca tulburări structurale și funcționale, dar organismul dispune de resurse nebănuite, capabile să asimileze dezechilibrele apărute, conferindu-i, astfel, un grad de autonomie, de independență față de vitregiile mediului. Omul se adaptează aloplastic, el poate schimba mediul în funcție de nevoile sale.

c) **Starea de echilibru psihic** – rezultat al unei structuri psihologice formate, stabile, constante și susținute în mod conștient și responsabil.

Acești factori au contribuit la conturarea unei personalități puternice, capabile să-și ia soarta în propriile mâini și să trăiască cu convingerea că totul depinde de ea însăși, că centrul de control al orientării și reacțiilor îi aparține și că ea singură poate depăși situațiile limită.

Cei care cred că ajutorul depinde de alții, de factori exteriori, devin complet neajutorați și se prăbușesc.

Cei mai mulți nu au cedat în fața greutăților și nici a promisiunilor deșarte, au muncit acolo unde au găsit de lucru. Concomitent cu munca, adesea brută și istovitoare și-au continuat pregătirile, fiecare în domeniul său profesional și, în măsura probabilităților, s-au străduit să fie la curent cu viața culturală a timpului. A fost vorba de un proces continuu de reconstrucție psihică, de remodelare cognitivă prin abordarea creativă a suferințelor și traumelor la care au fost supuși.

11. MĂSURI DE RECUPERARE ȘI INTEGRARE

Practica în adoptarea unui model de ajutorare și integrare a deținuților politici în viața socială după eliberare, la noi, nu a existat. Dimpotrivă, condițiile de viață postdetenție au fost la fel de traumatizante. Societatea, înfricoșată, a adoptat o atitudine de indiferență și respingere, iar puterea și-a urmărit cu obstinație, prin metodele-i bine cunoscute, anihilarea definitivă a deținuților politici.

Nici după '89 nu a existat o încercare de reabilitare, de vindecare morală și de recuperare a anilor pierduți, a sănătății șubrezite și a vieții irosite în umilință și cumplite lipsuri.

Demersul ce ar putea fi întreprins în ajutorul deținuților politici ar trebui să țină seama de următoarele:

a) Psihotrauma este un proces evolutiv și nu trece odată cu evenimentele traumatice care au generat-o, ci rămâne în stare latentă putând fi reactivată la întâlnirea cu stimuli care amintesc de trauma inițială.

b) Timpul singur nu vindecă rănilor provocate de agresiune, trebuie creat un climat favorabil care să suspende condițiile traumatice și să permită un început calitativ nou, diferit de cel în care au fost antrenați deținuții politici.

c) Omul singur nu reușește să învingă problematica produsă de traumă, nu poate birui situațiile critice cu care se întâlnește la tot pasul pentru că omul nu trăiește singur, nu este o ființă izolată, el face parte dintr-un grup care trebuie să-l susțină și să-l ajute în situații critice.

d) Psihicul uman dispune de capacități aproape nelimitate de reorganizare, de modelare și remodelare, dar condiționat de o susținere socială adecvată.

e) Psihotrauma ia sfârșit când relațiile interumane și climatul etic se restabilesc prin recunoașterea cauzelor, a vinovăției și a vinovaților.

f) Societatea trebuie să recunoască în mod responsabil vina față de victime, suferințele pricinuite prin marasmul biologic și psihic în care le-au adus; și trebuie mai întâi să le reabiliteze și apoi să le ajute să se adapteze și să se integreze în viața socială prin acordarea încrederii și respectului cuvenit. Procesul traumatic nu este numai unul individual, ci și unul social, implică victima și făptașul, victima și colectivul social (întreaga rețea socială în care a revenit victima).

g) Făptașii trebuie să recunoască prăbușirea sistemului lor de valori, vinovăția lor și vătămările produse victimelor, precum și dreptul acestora la o existență normală, drepturi egale pentru ei și pentru urmașii lor.

h) O contribuție majoră la reabilitarea civică și juridică ar constitui-o recunoașterea vinovăției, acoperirea pierderilor suferite și amortizarea reparațiilor, precum și cererile de expiere și pedeapsă a celor vinovați.

Pentru remedierea traumelor psihice și îngrijirea sănătății deținuților politici este nevoie de o intervenție sigură și competentă, prin crearea unor servicii speciale de recuperare, așa cum există în țările Europei la care noi vrem să ne aliniem și prin instituirea unor măsuri terapeutice specifice pentru victime și urmașii lor.

Trebuie acordat un suport psihologic bine articulat și susținut prin servicii de consiliere, terapie psihanalitică multidimensională, terapie cognitivă.

Indiferent de terapia la care se recurge, trebuie ținut seama de om, de persoana în cauză și nu de victimă ca produs al unui mediu alterat, de personalitatea pretraumatică, de capacitatea intelectuală, baza de cunoștințe, de istoria și experiența de viață și de circumstanțele, durata și duritatea experienței traumatice.

1. **Serviciul de consiliere** ar trebui să fie deservit de un psiholog terapeut care, după ce captează încrederea pacientului, trebuie să pătrundă în abisul traumatic al victimei pe care aceasta îl simte ca pe o experiență înghețată, gata oricând să se reactiveze. Experiența înscrisă în memorie ca schemă cognitivă a traumei este asemenea unei bombe cu explozie întârziată, așteptând doar momentul detonării. Deținutul trebuie să-și descrie experiența traumatică în

detaliu pentru că multe detalii sunt clivate din cauza suprasarcinii afectiv-emoționale din timpul traumatizării. Trecerea prin tortură este, întotdeauna, însoțită de reacții emoționale foarte puternice – de frică, de groază, de panică, urmate de un sentiment de neajutorare și, pentru a se evita prăbușirea, se instalează o reacție de clivare, de disociere care adesea maschează realitatea.

2. **Terapia psihanalitică** poate veni în sprijinul deținuților politici cu condiția ca psihoterapeutul să fie un partener empatic de discuție care să favorizeze deschiderea, descărcarea prea-plinului, să cunoască bine caracterul universului concentraționar românesc, să cunoască bine psihotraumele de detenție și, ajutat de pacient, să exploreze trauma, să stabilească cauzele, momentul în care a apărut prima fisură și evoluția ulterioară, să determine pacientul să dea ceasul înapoi și să-și reamintească totul, etapă cu etapă, să nu evite nici una oricât de neplăcută ar fi, căci ocolirea sau fixarea la o anumită etapă, oricare ar fi aceasta, generează o stare patologică care trebuie evitată.

3. **Terapia cognitivă** se adresează cognițiilor, schemelor cognitive generate de experiența traumatică înscrise în memorie care mențin o stare de minimă rezistență, gata oricând să se reactiveze. Cognițiile legate de traume influențează în mod negativ gândirea în sensul că o dirijează către o interpretare greșită a evenimentelor și a situației în care ne găsim la un moment dat și, bineînțeles, conduce la adoptarea unui comportament inadecvat.

Modelul cognitiv al terapiei se axează pe triada: gândire, interpretare, comportament și scoate în evidență legătura dintre factorii traumatici și gândurile, emoțiile, comportamentul și modul de interpretare. O interpretare corectă a situației traumatice conduce la un comportament corect, echilibrat, iar o interpretare eronată conduce la un comportament anormal. Terapia cognitivă apelează la tehnici diverse precum: terapia comportamentalistă, terapia de grup, terapia pentru soluționarea de probleme, managementul stresului, toate urmărind modificarea cognițiilor și bineînțeles toate absente la noi.

*

Timpul a trecut, tragedia în care am fost antrenați este înscrisă în sistemul nostru cognitiv, influențând gândirea, starea afectivă și comportamentul nostru – și, deci, nu o putem uita. Orice încercare de a ne despărți de trecutul nostru traumatic este imposibilă, dar modul de exprimare în viața de toate zilele este diferit:

- *unii nu-și mai amintesc episoadele violente, tortura, totul este bine zăvorât,*
- *alții le păstrează cu o claritate exacerbată, o adevărată hipermnezie,*
- *unii trăiesc o stare de excitație psihică continuă, sunt neliniștiți și irascibili,*
- *alții sunt copleșiți de prezent și, descurajați, devin apatici, depresivi,*
- *unii s-au adaptat și integrat în mediul postdetenție, alții nu.*

Despărțirea de trecut este imposibilă atâta vreme cât condițiile social-politice sunt aceleași, iar victimele se bucură de același tratament și de același statut de victimă.

Timpul singur nu vindecă toate rănilor și nici victima singură nu poate ieși din situația traumatică în care este antrenată și în care este prinsă ca într-o pânză de păianjen, fără șansă de scăpare, așteptând să fie devorată. Totul poate lua sfârșit când raporturile interumane se vor restabili prin identificarea acuzelor reale și a vinovaților. Din păcate încă nu este cazul. Dimpotrivă.

Mărturiile deținuților politici care au traversat deșertul arid și plin de capcane al perioadei postdetenție (chiar și perioada de după '89) ar putea constitui o sursă inepuizabilă pentru cunoașterea și explorarea profunzimilor spiritului uman, pentru cuprinderea vastă a fenomenului existențial, dar și a limitelor restrictive impuse de alcătuirea noastră și, în aceeași măsură, de modelarea noastră, pentru că nu trebuie să uităm că suntem dependenți de propria noastră structură și cultură. S-ar descoperi, astfel, un ocean de suferințe, de înfrângeri și reușite, o încheștare între binele din noi și răul care ne bântuie, între tentații și abținere, o luptă titanică pentru supraviețuire în marea existențială infestată de o ideologie distructivă și dizolvantă a psihicului individual și colectiv. Cei responsabili de viitorul acestui popor (și cine ar putea fi mai responsabil decât cei care s-au sacrificat pentru acest viitor?) ar trebui să mediteze profund și să acționeze la timp, pentru a nu fi prea târziu.

ANEXE

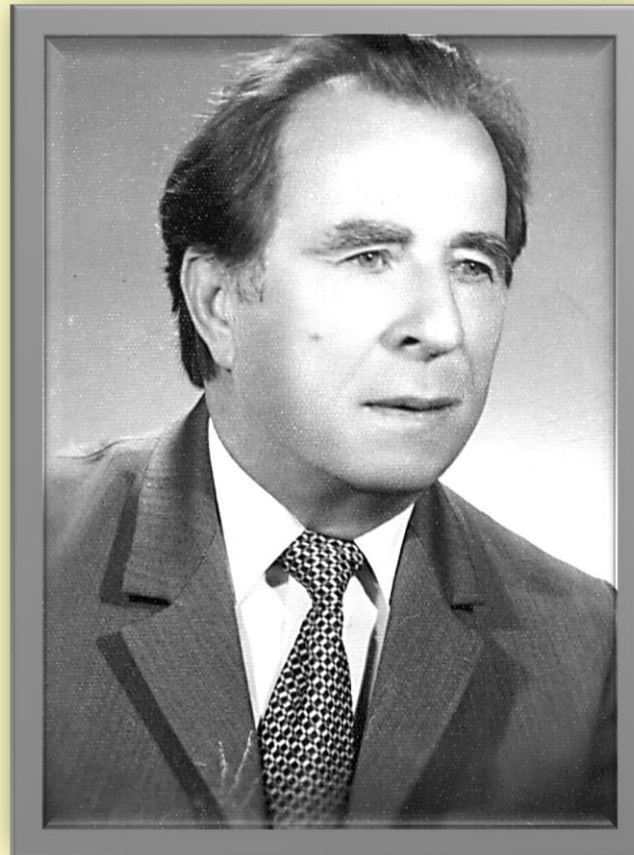

Foto 1: Fotografia lui Nicu Ioniță realizată după eliberarea din detenție (pag. 131)

Dos. Nr. 1232/1949

TRIBUNALUL MILITAR Iași

SENTINȚA Nr. 1601/1949 (EXTRAS)

HOTĂRĂȘTE:

Condamă pe inculpat civ. Ioniță Nicu, născut în anul 1923
 luna martie ziua 1 în com. Sivița raion Galăț
 reg. Galăț fiul lui Teodor și Zinica de profesie student medic
 domiciliat în com. Iași str. Sf. Teodor nr. 24 raion Legiș
 reg. Iași la 5 (cinci) ani muncă silnică și degradare civică
 pentru infracțiunea de uștire contra ordinii sociale p.p.de art.209
 partea III-a C.P.

Il obligă să plătească statului suma de lei despăgubiri civile
 Il obligă să plătească statului 5.000 (cincimii) lei cheltuieli de judecată, iar asupra
 corporilor delictu dispune

Se compută în întregime detențiunea preventivă de la 15 noi 1948
 Cu drept de recurs în termen de 4 zile de la comunicare.
 Data și citită în ședință publică astăzi 21 decembrie 1949 xx
 (ss) Președinte, (ss) Secretar,

Hotărârea a rămas definitivă, prin deciziunea nr. 1330 din 21 aprilie
 1950 a Curții Militare de Casare și Justiție prin care s-a respins
 recursul susnumitului.
 Se certifică de noi că prezenta copie extras s-a făcut după ori-
 ginalul aflat la dosarul cauzei nr. 1232/1949, fiind eliberată în baza
 cererii înregistrată la nr. 2082 din 11 septembrie 1965, anulându-se
 timbrul legal.

Secretar șef 2

MJ/CM

Buletin nr. 799 - I.P. "Viteazul"

pentru conformitate,

Foto 2: Extras din Sentința nr. 1601/1949 a Tribunalului Militar Iași care fixa o condamnare de 5 ani muncă silnică, pedeapsă ce a fost majorată ulterior cu încă un an

27.11.753

Matricola 26/54 Unitatea Penitenciară - Valea Negre

Numele IONITĂ T. Prenumele NICU

Porecla

Născut în anul 1923 luna Martie ziua 1 in

Comuna Sivita Raionul Solot Regiunea Solot

Fiul lui Tudor și al Zinea domiciliat în

Comuna Josi Raionul Josi Regiunea Josi

Ocupația la data arestării: Student

Ocupația în trecut: Elcr.

Studii: anu 5 Facultatea de medicina

Starea materială la data arestării nu posedă nici un fel de avere

Starea materială în trecut nu a posedat avere.

10.11.93

PENITENCIARUL Pol. Nr. MATRICOL 246

Anul 1950 luna Februarie ziua 26.

FIȘA MATRICOLĂ PENALĂ

1. NUMELE Ioniță Prenumele Nicu

2. Născut în anul 1923 luna Martie ziua 1 in Comuna Sivita

Raionul Regiunea Galati

3. Fiul lui Tudor și al Zinea

4. Domiciliat în Comuna Josi str. Sf. Teodor Nr. 34.

Raionul Josi Regiunea Josi

5. Ocupația, în prezent: Student în trecut Student

6. Avere deținută în prezent în trecut

7. Ocupația soț în prezent în trecut

8. Avere soț în prezent în trecut

9. Ocupația părinților în prezent: plugari în trecut

10. Avere părinților în prezent: nu au pământ în casa lor în trecut: nu au pământ în casa lor

11. Originea socială: mijloc

12. Cetățenia: română studii: anu 5 Medicina

13. Starea civilă: necăsătorit

Observațiuni

Esiri provizorii (transferări în afaceri judiciare, spitale, evadări)

Reprimiri din esiri provizorii

Transferări definitive: 21.11.1954 B. 411/54

Cum a muncit și meseria: în cel. de detenție

Premii, evidențieri: 7.1.1954 Decret - C. A. R. București Nr. 129/54

Scoli urmate în penitenciar

Pedepse disciplinare

Purtarea

Readaptat sau nu

Esiri definitive: B. 411/54 Decret la internare g. 11.8.54/54

Plasat în câmpul muncii

Impresiunea degetului arător stâng

Semnătura deținut: M. Ioniță

Fișa a fost întocmită de: [semnătură]

Verificat și găsit în conformitate cu actele de detenere la dosar.

DIRECTOR, [semnătură]

Secretar de Grefă: [semnătură]

Comportarea în timpul internării:

anu 1954 Trimis ca act. la el. 17.11.1954

17.11.1954 Decret de el. ca act. 17.11.1954

17.11.1954 Decret de el. ca act. 17.11.1954

Observațiuni:

a fost condamnat 5 ani pentru Uneltă și incendiat în C. A.

Fișa a fost întocmită de: P. C. Longiu Alex.

Verificat și găsit în conformitate cu actele de detenere la dosar:

Comandașul unității: [semnătură]

Șeful Biroului Evidență: [semnătură]

Foto 3: Fragmente din fișele matricole penale care surprind traseul parcurs de Nicu Ioniță în detenție

REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ
 MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
 DIRECȚIUNEA GENERALĂ A PENITENCIARELOR
 PENITENCIARUL Formațiune 014

Anul 1954 luna iunie ziua 26

Bilet de Liberare Nr. 6626 1954
 (pentru preveniți)

Numele <u>Ionito I. Nica</u> Născut în anul <u>1923</u> luna <u>decembrie</u> ziua <u>1</u> în Comuna <u>Trivale</u> Raionul <u>—</u> Regiunea <u>Colentina</u> de ocupațiune <u>stă dăruit</u> care a fost depus ca <u>prevenit</u> de către <u>—</u> <u>internat</u> <u>M.A.I.</u> cu mandatul de arestare Nr. <u>—</u> 1954 pentru faptul de <u>—</u> astăzi <u>26 iunie 1954</u> s'a pus în libertate, pe baza actului Nr. <u>—</u> 1954 a <u>M.A.I.</u> fiind <u>scut de libertate</u> urmând a se stabili în Comuna <u>Trivale</u> Str. <u>Colentina</u> Nr. <u>—</u> Raionul <u>Colentina</u> Regiunea <u>Colentina</u>	SEMNALMENTE: Talia <u>1,73</u> m. Fruntea <u>us</u> Nasul <u>us</u> Gura <u>us</u> Bărbia <u>us</u> Fața <u>us</u> Ochii <u>us</u> Părul <u>us</u> Sprâncenele <u>us</u> Barba <u>us</u> Urechea <u>us</u> Mustata <u>us</u> Semne particulare (semne, cicatrice, ta- tuaje, etc.) <u>us</u>
--	---

Munca depusă în penitenciar (meseria învățată): —
—
 Numărul certificatului de calificare —
 Conform legilor în vigoare susnumit — poate munci în întreprinderile
 de Stat sau particulare.
 Drept pentru care i s'a eliberat prezentul.
 DIRECTOR, —
 Secretar de grea, —

Foto 4: Bilet de liberare nr. 6626 din 26 iunie 1954

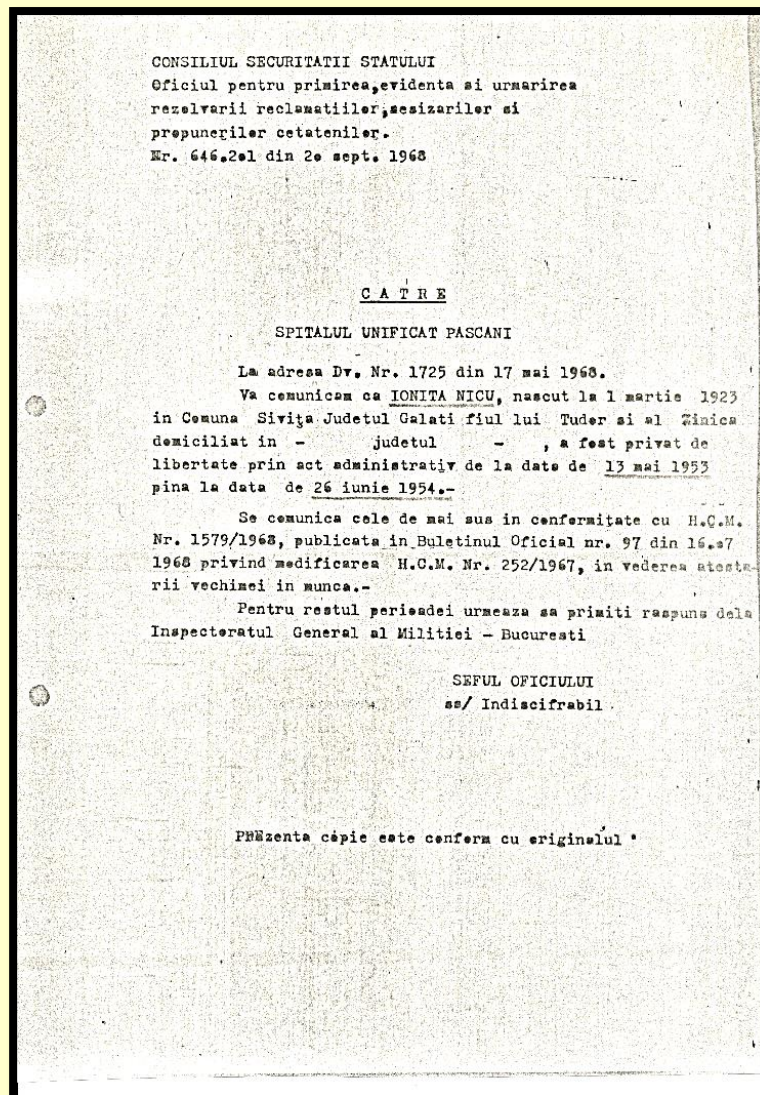

Foto 5: Adresă a Consiliului Securității Statului către Spitalul Unificat Pașcani din 20 septembrie 1968

Foto 6- 10: Pagini din Carnetul de muncă care atestă, pe de o parte, faptul că o perioadă de timp nu a putut fi încadrat decât în munca de jos, iar pe de altă parte, frecvența mare cu care a fost obligat să schimbe locurile de muncă după ieșirea din închisoare

Nr. matric. 318605

CARNET DE MUNCĂ

Numele IONIȚA
 Pronumele NICU
 Eliberat de Statul Român
 Localitatea Pascani
 Anul 1961 Luna mai Ziua 8
 Semnatura conducătorului unității,
 Semnatura titularului,
 Seria D.I. 63498 Nr. 63498

14

CAP. IX DATE PRIVITOARE LA

Nr. crt.	Unitatea, organizația sau persoana unde a lucrat sau la care lucrează	Mutația intervenită	Data		
			Anul	Luna	Ziua
0	1	2	3	4	5
1	Spitalul de boli de sînge, Jasi	angajat	1946	03	01
2		închisură activitatea	1948	12	31
3	Sanctorul RBC dr. Clujet București	angajat	1949	10	01
4		închisură activitatea	1949	02	01
5	Spitalul de boli Contagioase Jasi	angajat	1950	01	01
6		închisură activitatea	1950	07	16
7	Spitalul Oncologic "Mihail G. Sadea" Jasi	angajat	1950	09	21
8		închisură activitatea	1950	10	25

X. Ioniță

ACTIVITATEA ÎN MUNCĂ 15

Meseria sau funcția	Salariu lunar	Denumirea unității, nr. și data actului pe baza cărui se face înscrierea	Denumirea, semnătura și stampila unității care face înscrierea
6	7	8	9
Preparator	/	Școala de învățământ profesional tehnic nr. 104/1917.08.27	Școala de învățământ profesional tehnic nr. 104/1917.08.27 RIPA MIHAI Economist-Plan
/	/	Școala	Școala de învățământ profesional tehnic nr. 104/1917.08.27 RIPA MIHAI Economist-Plan
Soră medicală	/	Societatea de Cultură și Sport nr. 104/1917.08.27	Școala de învățământ profesional tehnic nr. 104/1917.08.27 RIPA MIHAI Economist-Plan
/	/	Școala	Școala de învățământ profesional tehnic nr. 104/1917.08.27 RIPA MIHAI Economist-Plan
Soră medicală	/	Școala de învățământ profesional tehnic nr. 104/1917.08.27	Școala de învățământ profesional tehnic nr. 104/1917.08.27 RIPA MIHAI Economist-Plan
/	/	Școala	Școala de învățământ profesional tehnic nr. 104/1917.08.27 RIPA MIHAI Economist-Plan
Soră de servicii	/	Școala de învățământ profesional tehnic nr. 104/1917.08.27	Școala de învățământ profesional tehnic nr. 104/1917.08.27 RIPA MIHAI Economist-Plan
/	/	Școala	Școala de învățământ profesional tehnic nr. 104/1917.08.27 RIPA MIHAI Economist-Plan

CAP. IX DATE PRIVITOARE LA 16

Nr. crt.	Unitatea, organizația sau persoana unde a lucrat sau la care lucrează	Mutația intervenită	Data		
			Anul	Luna	Ziua
0	1	2	3	4	5
9	Școala de învățământ profesional tehnic nr. 104/1917.08.27	angajat	1956	07	15
10	/	încheierea activității	1956	08	31
11	Școala de învățământ profesional tehnic nr. 104/1917.08.27	angajat	1957	07	08
12	/	încheierea activității	1958	11	16
13	Școala de învățământ profesional tehnic nr. 104/1917.08.27	angajat	1958	11	17
14	/	încheierea activității	1960	09	15
15	Școala de învățământ profesional tehnic nr. 104/1917.08.27	angajat	1960	09	15
16	Școala de învățământ profesional tehnic nr. 104/1917.08.27	încheierea activității prin transfer	1961	12	31

ACTIVITATEA ÎN MUNCĂ 17

Meseria sau funcția	Salar tarifar lunar	Denumirea unității, nr. și data actului pe baza cărui se face înscrierea	Denumirea, semnătura și stampila unității care face înscrierea
6	7	8	9
soară autohicla	/	Statul Unificat TSC Ion Dăverescu 4. 3173/1957. 09.25	Statul Unificat RIPA MIHAI Economist
/	/	Idem	Statul Unificat RIPA MIHAI Economist Plan
tehnician I	/	Statul Unificat TSC Ion Dăverescu 4. 334/1957. 06.28	Statul Unificat RIPA MIHAI Economist Plan
/	/	Idem	Statul Unificat RIPA MIHAI Economist Plan
tehnician sarcin I	/	Regimentul 116 Trupe Tracții 4. 118/1961. 04.10	Statul Unificat RIPA MIHAI Economist Plan
/	/	Idem	Statul Unificat RIPA MIHAI Economist Plan
asistent	/	Corp. San. Fără Trupe 4. 238/1961. 04.19	Statul Unificat RIPA MIHAI Economist Plan
/	/	Hotărârea N. 321 1961. 37-XII Comitatus Pădăria	Statul Unificat RIPA MIHAI Economist Plan